

Voruta

... O Mindaugas susiruošė ir sumanė sau nesikauti su jais atvirai,
bet pasitraukė į pilį, vardu Voruta...

Iš Hipatijaus metraščio 1251 m. įrašo

Nr. 15 (657) 2008 m. rugpjūčio 9 d. Lietuvos istorijos laikraštis ISSN 1392-0677 Kaina 1 Lt

Šiame numeryje

4,5 Dana BUINICKAITĖ

**Kernavėje
senovė
alsuoja
gyvybę**

12 Justina ORLOVSKYTĖ

**Niekada
neužmiršime,
kad esame
karaimai...**

PRENUMERUOKITE !!!

2008 METAMS

„Vorutą“

1 mėn.	–	3.00 Lt
3 mėn.	–	9.00 Lt

Indeksas 0135

„Vorutą“ galima prenumeruoti internetu, adresu: www.post.lt skyrelyje „prenumerata“ pasirinkti laikraštį „Voruta“

Sibiro tremtinys grafas Juozapas Tiškevičius atgavo 6, 9 ha žemės...

Sibiro tremtinys grafas Juozapas Tiškevičius, 1941 birželio 14 d. su 3 broliais ir tėvais ištremtas iš Vilniaus į Sibirą. Altajaus kraštą, šią savaitę Lietuvoje mina valdiškų įstaigų slenksčius, norėdamas atgauti senelio Juozapo Tiškevičiaus palikimą. Registrų centro Trakų filialo vedėjas Vincas Kapočius, įteikė jam nuosavybės teisės pažymėjimą į 6, 9 ha žemės, iš jam grąžinamų 80 -ies ha. Dar 70 ha vandens telkinių nežinia kada ir kurie bus grąžinti. Tiškevičiams priklausė dalis Galvės, Skaisčio, Epušės, Šulininkų ežerų. Dabar jie negrąžinami arba valstybės išperkami. Kur ieškoti analogiškų vandens telkinių Vilniaus apskrityje, žemėtvarkos skyriaus vedėjas Algis Podrezas nieko konkretaus negalėjo atsakyti. Pasak jo, reikia žiūrėti į internetą ir ieškoti laisvų plotų.

Tokia Sibiro tremtinio grafo Juozapo Tiškevičiaus dalia, kaip ir tūkstančių kitų Sibiro tremtinių.

Grafas Juozapas Tiškevičius apsilankė Trakų švč. M. Marijos Apsilankymo bažnyčioje, kurioje jis buvo pakrikštytas, jį priėmė kleb. dek. teol. dr. Valdas Girdžiūšas ir mielai papasakojo apie bažnyčios remontą, konservavimą, meno vertybes ir archeologinių tyrinėjimų rezultatus.

Grafas Juozapas Tiškevičius buvo patenkintas jauno klebono energingumu, pasakojimu ir pabrėžė, kad Lietuvai reikia tokių kunigų daugiau. Su jumoru klebonas paguodė grafą,

Užutrakio dvaro spirito varykla, kurios pastatai nebenaudojami, tačiau gražinti jų grafui nenorima, nes sakoma, jog jie bus naudojami pagal paskirtį...

kad Trakų bažnyčiai, kaip ir kitoms Lietuvos bažnyčioms, irgi negrąžinamos žemės...

Taigi tenka laukti, kada bus išrinktas naujas Seimas ir tai gali teikti tam tikrų vilčių.

Turbūt sunkiausia Sibiro tremtiniui grafui Juozapui Tiškevičiui lankytis gimtajame

Užutrakyje. Žinoma, jam, kaip ir daugeliui kitų Lietuvos piliečių, yra nesuprantama, kodėl visą dvarą pirmiausiai reikėjo sugriauti, o dabar restauruoti...

Kaip grafui buvo paaiškinta, restauruojama iš Europos Sąjungos lėšų.

Nukelta į 7 p.

Mažosios Lietuvos patriarcho atminimo ruduo

Prie M. Jankaus paminklo buvusi Lietuvinių bedrijos pirmininkė Rūta Mačiūnienė

Šiemet sukanka 150 metų, kai Bitėnuose 1858 m. rugpjūčio 7 d. gimė Martynas Jankus, spaustuvininkas, visuomenės veikėjas, Klaipėdos gelbėjimo komiteto pirmininkas, Tilžės akto signataras. Jubiliejinių metų renginiai jau vyko Seimo galerijoje, kur buvo pristatyta foto paroda „Martynas Jankus-vardan vienos Lietuvos“, Lietuvos paštas išleido M. Jankaus jubiliejui skirtą pašto ženklą. Savaitė anksčiau, įvyko ir tradicinė „Sueiga pas Martyną Jankų“ Bitėnuose,

kurioje kasmet susirenka istorikai, leidėjai, redaktoriai, kultūros darbuotojai. Kaip renginio išvakarėse pokalbio metu sakė M. Jankaus muziejaus direktorė Liudmila Burzdžiuvienė, renginio data buvo šiek tiek paankstinta, buvo derintasi prie prezidento Valdo Adamkaus dienvakarės, nes iki paskutinės akimirkos buvo tikimasi, jog jis aplankys Bitėnus. Deja, prezidento vizito nesulaukta.

Nukelta į 15 p.

Tremtinių sąskrydis – „Su Lietuva širdy“

Krasnojarsko kraštą prisiminė jame buvę ištremti lietuviai

Nukelta į 9 p.

Mažoji Lietuva

Kaimo klebonas Jonas Liorančas

Lietuvos evangelikų liuteronų bendruomenė, nors ir būdama konfesine mažuma, savo „centruose“ – Tauragėj, Klaipėdoj, Vilniuj – yra gana gausi, veikli, pastebima; žvelgdamas į šias parapijas, gali pamanyti: negandos užė ir praūžė, dabar gyvenimas vėl verda... Tačiau ši paviršutinišką optimizmą sveika kiek atšaldyti apsilankius kokioje kaimo bažnytelėje – vienoje iš tų, kur prieškaryje susiburdavo gausus būrys liuteronų. Štai šią liepą buvodama Nidoje, liuteronų bažnytelėje lankiausi ne tik vakarais, kada į ją sugužėdavo koncertų klausytojai, bet ir sekmadienio priešpietę – nuėjau į pamaldas tiek lietuvių, tiek vokiečių kalba. Jei į pastarąsias susirinko gausus poilsiautojų vokiečių būrys, tai lietuviškose teko tyliai pasidžiaugti: ačiū Dievui, kad kunigo balsas galingas – jo giesmė tarsi pripildo mažą bažnytelės erdvę, nebejauti, kad joje tuščia, vos vienas kitas vietinis, vienas kitas atvykėlis (kaip tyčia, tą sekmadienį negalėjo atvykti ir pamaldose vargonuojanti klaipėdiškė Dalia Kisieliūnaitė).

Tad ir parūpo: kaip jaučiasi čia tarnaujantis kunigas? Su Jonu LIORANČU, aptarnaujančiu Nidos, Juodkrantės ir Rusnės parapijas, susėdome pokalbiui prie Nidos ev. liuteronų parapijos klebonijos, kuri vasaromis tampa kunigo ir jo šeimos namais.

Klebonas Jonas Liorančas su šeima

Jūsų pavardė tarsi vokiška – iš kur esate kilęs?

Mano Tėvelio šeima kilusi nuo Tauragės. Jis liuteronas, o Mama, gimusi Suvalkijoje, yra Romos katalikė. Pavardė tikrai nelietuviška, tai rodo, kad giminės šaknys – Rytprūsioose.

O kuo save laikė Tėvelio šeima- vokiečiais ar lietuviais?

Tas savęs identifikavimas nėra vienareikšmis dalykas. Mano močiutė, Tėvelio mama, yra gimusi Amerikoje, ten kunigo Keturakaičio krikštyta. Būdama dvylikos, grįžo į Lietuvą, į kaimą prie Tauragės; ji kalbėjo trim kalbomis - lietuvių, anglų ir vokiečių. Mano Tėvelis, kol neįžengė tarybinę kariuomenę, šeimoje kalbėjo vokiškai. O tada senelis pasakė: jei norit pamatyti baltas meškas - ir toliau kalbėkit vokiškai, jei ne, kalbėkit lietuviškai...

Ir šitą kraštą, Rytprūsius, Mažąją Lietuvą, kai kas linkę laikyti Lietuva, kai kas, ypač atvažiuojantieji vokiečiai - Vokietija; bet tai nebuvo nei Lietuva, nei Vokietija.

Vokietijai šis kraštas vis dėlto kažkada priklausė...

Bet čia gyvenantiems žmonėms nelabai rūpėjo – ar mes lietuviai, ar vokiečiai.... Šeimų likimai buvo persipynę. Visi paprastai mokėjo abi kalbas. Tų, kurie laikė save „labai vokiečiais“, buvo mažuma, ir tų, kurie laikė save „labai lietuviais“, buvo mažuma.

Išties Rytprūsių fenomenas tuo ir įdomus, jog čia harmoningai egzistavo kelios tautos, kelios kalbos...

Jie visi puikiai sugyveno. Be to, norėdamas daryti „gešeftą“, turėjai mokėti ne tik savo gimtąją kalbą. Dabar, mano akimis, Rytprūsiai ar Mažoji Lietuva gana dirbtinai tapatinama su viena tautine dalimi. Juk ir kalba čia buvo savita – visi žinojo, kas yra „ziegorius“ ir pan.

Tas praeities spraudimas ant vieno kurio nors ideologinio kurpalio išties pastebimas, bet, manyčiau, šiaip ji per mažai įvardijama, prisimenama, įsisąmoninama.

Tie dalykai turi vykti natūraliai. Man, žinoma, skaudu girdėti, kad šis kraštas esąs Žemaitija- tai niekad nebuvo Žemaitija, gal, duos Dievas, ir nebus. Norima šį kraštą išbraukti iš etnografinio žemėlapiu, jį suniveliuoti. Bet

Bažnyčia negali kištis į politinius reikalus. Vis dėlto kaip vienintelė šio krašto kultūros, tradicijų tęsėja išliko liuteronų bažnyčia. Joje giedamos senosios giesmės ta pačia vienbalse maniera. Ir dainuojama čia buvo taip pat. Sakykim, kai folkloro ansambliai dainuoja šio krašto dainas, jie jas dainuoja „žemaitiškai“ – su paturavojimais, ištempimais; taip čia niekad nedainuota. Dvibalsiškai giedodavo ar dainuodavo chorai, bet parapijose giedota vienbalsiškai, be paturavojimų.

Atsimenu Jus Donelaičio vaidmenyje – Dalios Kisieliūnaitės pagal „Metus“ pastatytame folkloro spektaklyje... Kokią prasmę regėjote šioje veikloje?

Tokios ir prasmės – Dalia Kisieliūnaitė aukojosi ir kas sekmadienį važinėja čia vargonuoti, ji man pagelbsti, kai aš prašau, tai kaip galėjau jai atsakyti, kai ji manęs paprašė. Jeigu ji manė, kad aš tinku tam vaidmeniui - kodėl turėjau nepagelbėti? Tik vaikai „turi tendenciją“ užaugti, ir tų, su kuriais statytas spektaklis, „Vorusnėlės“ ansamblyje jau nėra, kažin ar įmanoma jį pakartoti. Bet tuomet, manau, tai buvo puikus dalykas – Donelaitis interpretuotas pasitelkus šio krašto papročius.

O kaip Jums sekasi jūsiškėse parapijose? Ar nesijaučiat kiek „pustynėj“ skelbiant Dievo žodį, juk į pamaldas susirenka vos keletas žmonių...

Šį sekmadienį jų tikrai buvo tik keletas, bet šiaip vasarą į pamaldas ateina ne taip jau mažai žmonių, kartais dvidešimt, kartais trisdešimt... Žiemą, žinoma, jų būna mažiau – dešimt-dvylika. O mano savijauta... Pamaldos juk nėra spektaklis, kad turėtų susirinkti „publika“. Žmonės ateina melstis, kiek jų ateina, su tiek ir meldžiuosi. Pašauktas esu tarnauti, tai ir tarnauju. Žinoma, yra skirtingos parapijos- štai žmonės ateina į pamaldas didelį parapijų, viskas gražu, choras gieda, bet parapijiečiai vieni kitų nepažįsta, kiekvienas yra anonimiškas – nepažįstamas ir nepažįstantis. O čia, kai susirenka dešimt dvylika žmonių, pamaldos turi jaukumo, šeimyniškumo; kiekvienas parapijietis gali pasijusti esąs labai svarbus. Taip, kiekvienam kunigui malonu, kai jis pamokslauja pilnai bažnyčiai, minioms – tada

Klebonas Jonas Liorančas

jis jaučiasi svarbus. Aš esu kaimo klebonas. Čia kaimas, jo žmonės, savos problemos ir savas žavesys. Atvykę atostogauti paprastai atostogas painioja su gyvenimu; jiems čia „gražu“. Bet vietiniams šis gyvenimas nėra nei atostogos, nei nesibaigianti šventė. Vasarą ir mūsų šeima gyvena čia (žmona dirba gydytoja, kasrūt važinėja į Klaipėdą). Tokia mūsų Bažnyčios nuostata – pageidautina, jog klebonas gyventų vienoje iš jo aptarnaujamų parapijų. Nida - vienintelė iš mano parapijų, kur aš galiu gyventi, bet šito nenulemia svartymai, ar čia „gražu“, ar „negražu“.

O kada kaip apsisprendėte kunigystei?

Mes buvome pirmoji grynai teologų laida Klaipėdos universitete. Parapijoms trūko kunigų, darbuotis buvo įtraukiami ir studentai. Pirmąją praktiką atlikau pas kunigą Darių Petkūną, paskui dirbau su kunigu Liudviku Fetingiu. Buvo toks metas, jau nuo pirmo kurso reikėjo talkinti – tai darė ir kiti kurso kolegos, tuomet studentas Sabutis važinėjo į Jurbarką.

Keletą metų gyvenot JAV- ar ten dirbote, ar studijavot? Kaip ten jautėtės, juk aplinka šiek tiek kitokia nei Nidoje...

Ir studijavau, ir dirbau. Žinoma, parapija, studijos, visa kultūrinė aplinka turėjo savo specifiką, bet kokių didelių skirtumų nebuvo, nebuvau nei ypatingai nustebintas, nei ypatingai sužavėtas. Tuo labiau – ne pirmą kartą buvau išvykęs į užsienį ir ne pirmą kartą lankiausi

Amerikoj. Manęs ten klausdavo, ar aš nepasiilgstau Lietuvos. Lietuvos aš nepasiilgdavau - pasiilgdavau žmonių, kuriuos myliu. Dabar manęs klausia: ar nepasiilgsti Amerikos? Ne, nepasiilgstau Amerikos – pasiilgstau žmonių, kuriuos myliu; tokių ten liko daugybė. Pasiilgstau draugų, su kuriais žvejojom, pasiilgstau ir žvejybos. Daugelio žmonių išivaizdavimas apie Ameriką gan vienpusis - tai gyvenimas didmiestyje, tai Čikaga. O kai pakeliamoji, tai turi progos susipažinti ir su žmonėmis, gyvenančiais kaime, vienkienmyje, kur artimiausia parduotuvė – už 5-7 kilometrų, o pro fermą per dieną pravažiuoja gal trys, gal penki automobiliai; tai irgi Amerika. Ir tos skirtingos Amerikos - viena šalia kitos. Išvažiavęs iš Čikagos, po poros valandų gali pasiekti kaimą, į vieną tokį mes su vaikais važiuodavom pažiūrėti, kaip atrodo žvaigždės – smarkiai apšviestoj Čikagoj jų nematyti.

Dėkojant už pokalbį, man teliko pripažinti, jog kaimo klebonas Jonas Liorančas be ypatingų pastangų yra įvaldęs psichologų taip propaguojamą meną – gyventi Čia ir Dabar. Aš, atostogautoja, pasukau link marių, pasidžiaugti, kaip „gražu“, o mano pašnekovas nuskubėjo iš darželio pasiimti dviejų savo atžalų.

Astrida PETRAITYTE, Vilnius
Autorės nuotr.

Mažoji Lietuva**Ekskursiją į Donelaičio žemę surengė dvi mokyklos****Emilija Algaudė BUKONTIENĖ*****Kraupiškio (Uljanovo) vidurinės mokyklos mokytoja***

*Kraupiškio (Uljanovo) lietuviukai Trakėnų (Jasnaja Poliana) parke prie ąžuolo.
Nuotrauka E. A. Bukontienės*

K. Donelaičio žemėje

*Čia Mažoji Lietuva,
Žemė Mažvydo, Donelaičio šventa.
Čia lietuvininkų kraštas
Ir pradžia lietuviško rašto.*

Lenkvičių (Lunino) pagrindinės mokyklos moksleiviams ekskursiją po Karaliaučiaus kraštą ten, kur gimė, augo ir dirbo lietuvių literatūros klasikas Kristijonas Donelaitis organizavo lietuvių kalbos ir etnokultūros fakultatyvo mokytoja Aldona Bursteikienė. Tai projekto „Pasitinkame K. Donelaičio 300-ųjų metų jubiliejų“ pagrindinis renginys.

Kraupiškio (Uljanovo) vidurinės mokyklos lietuvių kalbos besimokantys moksleiviai irgi važiavo į ekskursiją „K. Donelaičio takais“.

Ekskursijos skirtos artėjančiam poeto jubiliejui.

Abiejų mokyklų ekskursantai susitiko dainiaus tėviškėje Lazdynėliuose, prie paminklinio akmens. Pagerbėme poeto atminimą padėdami gėlių puokštes, uždegdami žvakutes, aptvarkydami aplinką prie paminklo. Ekskursijai abi mokyklos ruošėsi iš anksto: rinko medžiagą apie poetą, pagal iš anksto parašytą scenarijų vaikai mokėsi eilėraščių. Apie K. Donelaičio gyvenimą, asmenybę, kūrybą ir reikšmę lietuvių literatūrai pasakojo lietuvių kalbos mokytojos. Mokiniai deklamavo lietuvių poetų S. Nėries, E. Mieželaičio, V. Jakimavičiaus, tauragiškės Z. Jurevičiūtės posmus, skirtus K. Donelaičiui. Kraupiškio (Uljanovo) vidurinės mokyklos moksleivės A. Ringytės mama apie būrų dainių papasakojo rusų kalba. Mokiniais buvo parodytos „Metų“ iliustracijos, „Pavasario linksmybių“ leidinys įvairiomis kalbomis,

lietuvių dailininkų ir skulptorių sukurti poeto portretai ir bareljefai. Prie 1990 m. Lazdynėliuose pastatyto paminklinio akmens, netoli pasodintų 275 ąžuoliukų, dabar jau ąžuolų, moksleiviams ir kitiems ekskursijos dalyviams vyko pamoka apie poetą jo tėviškėje, kurioje išaugo ąžuolas K. Donelaitis.

Iš Lazdynėlių autobusai pasuko į Gumbinę (Gusevą), kur miesto bažnyčioje 1914 m. būsimasis poetas buvo pakrikštytas. Atvykome prie paminklo, kuris pastatytas ir iškilmingai atidengtas 2004 -aisiais metais, minint K. Donelaičio 290 -ąsias metines. Čia uždegėme žvakutes, padėjome gėlių, nusifotografavome.

Pakeliui sustojome Trakėnuose (Jasnaja Poliana). Gražioje vietoje įsikūręs kaimas praeityje garsėjo Trakėnų veislės arkliais. 1732 m. karaliaus Fridricho Vilhelmo I-ojo įsakymu įkurtas žirgynas, kuriame auginama daugiau kaip tūkstantis žirgų. Zamkovskajos vidurinėje mokykloje veikia apylinkės kraštotyros muziejus, šalia įsikūrusi sporto mokykla. Pasivaikščiujome buvusio dvaro vietoje, pasigrožėjome augančiais medžiais, tvenkiniu, nusifotografavome prie didžiulio ąžuolo, kuris pasodintas žirgyno įkūrimo proga.

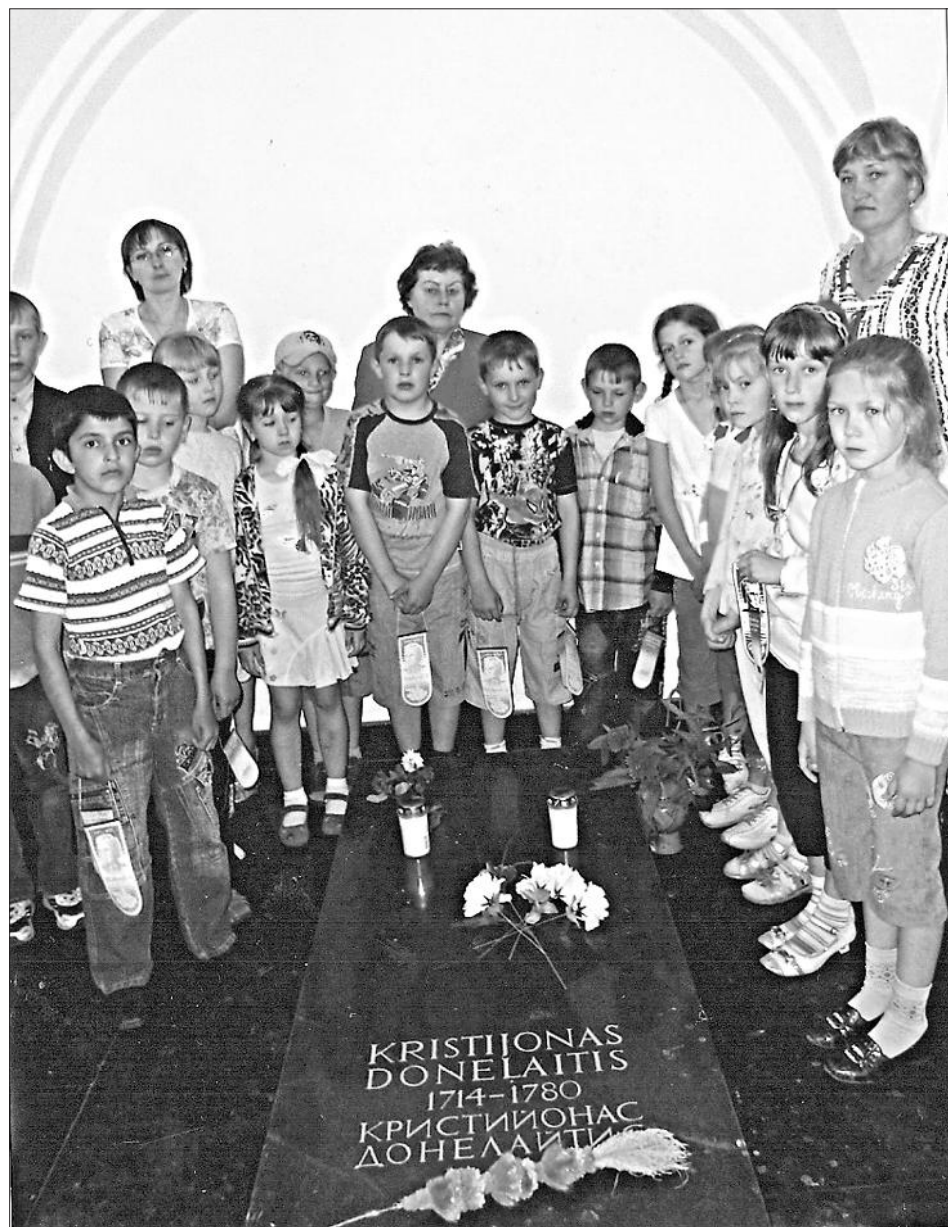
Pagaliau medžiuose paskendęs Tolminkiemis (Čistyje Prudy), kur:

Stovi muziejus garsus.
Traukia jis lankytojų šimtus.
Ošia Romintos giria,
Didįjį būrų dainių prisimindama.
Čia Donelaitis parašė „Metus“,
Apdainavo, barė ir mokė būrus.

Apžiūrėjome ir moksleiviams papasakojome apie eksponatus (jų muziejuje apie 230), pasigrožėjome spalvingais vitražais, kuriuose įamžintos visos keturios „Metų“ da-

Lenkvičių (Lunino) pagrindinės mokyklos lietuviukai Gumbinėje (Guseve) prie K. Donelaičio paminklo. Nuotrauka A. Bursteikienės

*Kraupiškio (Uljanovo) mokiniai Tolminkiemyje prie Donelaičio kriptos.
Nuotrauka E. A. Bukontienės*

lys. Muziejuje prie altoriaus, kur K. Donelaitis laikė mišias, sakė lietuvininkams pamokslus, vyko pamokos apie poetą tęsinys: skaitėme K. Donelaičio patarimus mūsų laikų žmogui: 1. Dirbk ir džiauks. 2. Būk savimi. 3. Negirtuokliauk. 4. Mokykis iš gamtos. 5. Apribok savo norus. Šie patarimai parašyti rusų, vokiečių ir lietuvių kalbomis.

Mokiniais papasakojome apie Tolminkiemį, kur poetas praleido 37-erius metus, parašė poemą „Metai“, šešias pasakėčias, muzikines kompozicijas, kurios mūsų laikų nepasiekė, taip pat apie turtingą poeto dvasinį pasaulį. Užlipome į varpinę, iš kurios žvalgėmės į apylinkę, pastovėjome prie kriptos, kur palaidotas poetas, uždegėme žvakutes, padėjome gėlių. Apžiūrėjome restauruotą kleboniją, nusifotografavome prie šulinio, pasėdėjome medžių paunksmėje.

Tikėjomės sutikti daugiau ekskursantų, atvykusių į talką-šventę, bet deja, tą

dieną daugiau niekas nepasirodė, nors „Donelaičio žemės“ š. m. Nr. 3 buvo pranešta, kad K. Donelaičio draugija paskutinį gegužės šeštadienį, t. y. 31 dieną, skelbia muziejaus lankymą ir tradicinę aplinkos tvarkymo talką.

Ekskursijoje dalyvavę moksleiviai, jų tėvai daugiau sužinojo apie K. Donelaitį. Pirmą kartą Tolminkiemyje lankėsi rusų kalbos ir literatūros mokytojos, jos domėjosi poetu ir jo kūryba (vienas iš klausimų 9 –os klasės rusų kalbos egzaminų bilietuose yra apie K. Donelaitį ir Tolminkiemio muziejų). Pasidžiaugėme, kad ekskursijos dalyviai įsigijo gairėlių, bukletų apie poetą ir muziejų.

Už šias ekskursijas, galimybę pabuvoti Donelaičio žemėje, giliau pažinti poetą ir jo kūrybą, Lenkvičių (Lunino) ir Kraupiškio (Uljanovo) mokyklų mokytojų, moksleivių ir jų tėvų vardų tariame nuoširdų ačiū Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui.

Kernavėje senovė alsuoja gyvybe

Dana BUINICKAITĖ, Trakai

Festivalio metu dr. prof. Aleksiejus Luchtanas pasakojo apie viduramžių moters kostiumą. Kostiumą demonstravo kernaviškė Indrė. Kernavės miestiečių kapinyną, kur žmonės buvo laidojami 13-14 a. Kernavės apylinkėse, rado Gintautas Vėlius apie 1994 metus. Archeologiniai radiniai papildė iki tol turimas žinias apie viduramžių miestiečių buitį, gyvenimą, santykį su kitomis tautomis, taip pat buvo susidarytas kernaviškės moters portreto vaizdas. Bene charakteringiausias moters papuošalas – apgalvis su pagoniška simbolika. Dar vienas būdingas elementas – tai Kernavėje rastas ir atkurtas sidabrinis rombo formos žiedas, kuriame pavaizduota svastika – ugnies ir saulės simbolis. „Jei šį ženklą - svastiką - dešimtmetį naudojo fanatiškai beprotišką ideologiją propagavusi valstybė, tai nereiškia, kad šio ženklo, bendro visom Europos ir Azijos tautomis, turim atsisakyti bei jo šalintis“, – susirinkusiems pasakojo profesorius.

Liepos pradžioje Kernavę sudrebina kasmetinis grandiozinis renginys „Gyvosios archeologijos dienos Kernavėje“. Šiais metais tai jau X-axis festivalis, kuriame dalyvauja ne tik liaudies, archeologijos meistrai iš Lietuvos, bet ir Latvijos, Švedijos, Danijos, Rusijos. Žiūrovams tai puiki proga pajusti, kaip gyveno akmens ar bronzos amžiaus, viduramžių žmonės, kokiais amatais vertėsi, ką valgė, kaip puošėsi.

Oras tiko

Festivalio metu, anot renginio koordinatoriaus Jono Vitkūno, Kernavę aplankė virš 25 tūkstančių žmonių. Organizatoriai iš anksto perspėjo lankytojus dėl galimų automobilių spūsčių. Ir išties, automobilių virtinės driekėsi keletą kilometrų nuo Kernavės, tačiau smalsuolių tai nei kiek nenustebino ir jie kantriai ieškojo laisvos vietos transportui. Dar viena kliūtis lankytojų laukė prie bilietų kasų: piko metu čia reikėjo pralaukti ir penkiolika

minučių, ir pusvalandį. Tačiau paklaustieji sakė, jog vos tik patekus į amatų miestelį, nepatogumai nublinksta ir užsimiršta. „Mes atvažiuojame į Kernavę, į gyvosios archeologijos festivalį kasmet, todėl apie spūstis jau žinojome anksčiau ir išlikome ramūs. Šiaip ar taip, šiai išvykai su šeima paskiriame visą dieną, ir tikimės pamatyti vis naujų amatų,“ – įspūdžiais dalinosi Vilma iš Vilniaus.

Tačiau buvo ir tokių lankytojų, kurie negailėjo kritikos organizatoriams: nepatiko ir eilės prie įėjimo, spūstys prie amatininkų namelių, per mažai biotualetų ir pan. Gerai, kad nors oras visiems tiko. Priešingai nei pernai, kai ištisai pliaupė lietus, šiemet oras buvo dėkingas ir amatininkams: gamta meistrams nesutrukdė demonstruoti amatų, susijusių su ugnimi, dirbinių gamyba vyko po atviru dangumi.

Pirmą kartą

X-ojo festivalio programoje pirmiausia ieškojome naujovių. Vilniaus puodžių cecho

meistrai pirmą kartą festivalyje gamino ir demonstravo Narvos (Nemuno 5-4 tūkst pr.m.e.) ir Pamarių kultūrų (5 tūkst pr.m.e.) keraminius dirbinius. „Narvos keramika – tai patys pirmieji lipdiniai mūsų teritorijoje, – apie Narvos kultūros puodus pasakojo Dainius Strazdas. – Puodai neturi plokščio dugno: jie – smailiadugniai, atkartoja odinių maišų, kuriuos naudodavo skysčiams laikyti, formą“. Meistras taip pat pabrėžė, jog šie puodai yra lengvi ir orėti, tačiau molio masės struktūrą, kuri yra gaminama kartu su gyvulio mėšlu, nustatyti pavyko ne iš karto – teko daug bandymų atlikti. Pamario kultūros puodai jau turi plokščią dugną ir į molio masę dedamas grūstas granitas.

Miesto užesys

Naujove bei svarbiausiu šventės akcentu galima būtų pavadinti ir viduramžių miesto aikštę, kurios apsupty įsikūrė vietiniai ir svečių šalių pirkliai, o aikštės centre šurmuliavo viduramžiams būdingos atrakcijos: lipimas buomu, įvairios varžytuvės, ir populiariausia atrakcija – budelis ir kankinimo įrengimai.

Kelis kartus per dieną organizatoriai, persirengę viduramžių Kernavei būdingais apdaraais, pasakojo apie miesto istoriją, viduramžių moters kostiumą, Kernavėje

rastus archeologinius dirbinius. Paklausus žiūrovų, kaip jie vertina gyvus pasakojimus, išgirdome vienareikšmiškus atsakymus: gyvas pasakojimas, priešingai nei informacija knygoje, išlieka atminty ilgiau, kadangi žodį papildo ir muzika, ir vaizdai, be to, žiūrovai supažindinami su naujausiais archeologiniais radiniais bei atkurtais amatais.

Unikali vietovė

Kernavė, kaip senovėje, taip ir šiandien, išlaikė didžiulę reikšmę lietuvių kultūroje. Unikali vietovė, archeologų kasinėjama nuo 1979 metų, nuo 1998 m. saugoma po Kultūros rezervato skėčiu, o 2004 metų liepą įtraukta ir į UNESCO Pasaulio paveldo objektų sąrašą.

„Kernavės įtraukimas į UNESCO sąrašus – tai mūsų trisdešimties metų darbo įvertinimas, kalbėjo J. Vitkūnas. – Gamtinėje aplinkoje, kurioje urbanizacija vyko itin lėtai, išliko ištisi archeologiniai sluoksniai nuo 9-8 tūkst. pr.Kr. ir baigiant vėlyvaisiais viduramžiais. Nors šiandien ištirta tik du procentai teritorijos, tačiau tai netrukdo susidaryti puikią panoramą, kaip nuo seniausių laikų čia gyveno žmonės, kaip atrodė, kokie buvo jų vidaus ryšiai, ryšiai su krikščioniškomis, slaviškomis kultūromis. Be to, paliekame didžiulius plotus ateities archeologams“.

Senovėje, taip pat kaip ir šiandien, daug dėmesio skiriama muzikai. Skirtumas tik tas, jog pasikeitė muzikos paskirtis ir instrumentų medžiagos. Muzikos instrumentų meistras Egidijus Virbašius sako, jog dažniausiai senovėje buvo naudojami pučiamieji instrumentai – ragai. Jie buvo naudojami medžioklėje, o vėliau ir kovoje su priešais. Anot meistro, norint pagaminti instrumentą, pirmiausia reikia gyvulio ragą išvirti (dvi valandas ar net dvi paras), kad jis būtų tuščiaaviduris. Kuo didesnis ragas, tuo geresnis instrumentas ir jo garsas gali skliti net iki 5 kilometrų. Festivalio metu netrūko norinčių gausti ragais.

Kernavėje senovė alsuoja gyvybe

Dana BUINICKAITĖ, Trakai

Dialogo kultūros instituto direktorius Rimantas Meškėnas, knygos „Viena diena Kernavėje“ autorė Rūta Gabrielė Vėliūtė ir redaktorė Daina Parulskienė festivalio metu žiūrovus supažindino su pernai išleista knyga jaunimui. Knygoje žaismingai pasakojama Kernavės miesto istorija, miestelių gyvenimas, karybos menas bei pasaulėžiūra. Tai kol kas vienintelė istorinė knyga apie pirmąją Lietuvos sostinę, skirta vaikams ir jaunimui.

Šiauliečiai - menininkas Vytautas Mažylis ir ŠU dr. lekt. Birutė Salatkienė - lankytojams demonstravo, kaip senovėje buvo gaminami kibirėliai iš liepų žievės. Anot B. Salatkienės, maždaug prieš dvidešimt metų Šiauliuose buvo pradėti archeologiniai kasinėjimai, kur atrastas 4 – 8 a. po Kr. Lieporių kapinynas, o vėliau, po dešimties metų, ir Lieporių I-oji gyvenvietė. Toje gyvenvietėje archeologai aptiko dešimt sudegusių namų, kūdrą, geležies lydimo vietą su dvidešimčia lydimo krosnių, daugybė šukių bei kelis šulinius, kuriuose ir buvo rasti neblogai išsilaikę medžio žievės kibirėliai. „Nemanykite, jog išsyk žinojome, kaip tie kibirėliai padaryti: viską atlikome bandymų keliu“, - žiūrovams apie archeologinius radinius Šiauliuose pasakojo lektorė.

Kernavės viduramžių laikus menančiame kiemelyje buvo demonstruojami įvairūs tų laikų amatai. Siūlių verpimas, dažymas, šeiminkėms vienas iš būityje reikalingiausių amatų. Kiekvienas regionas skirėsi ne tik raštais, bet ir spalvomis. Anot vieno iš pirmųjų archeologinių kasinėjimų vadovo dr. prof. Aleksiejaus Luchtano, kernaviškės miestietės naudojo natūralių, iš augalinių dažiklių išgaunamų, spalvų drabužius.

Juostų audėja Ana Kucharska iš Varšuvos pasakojo, jog atkuria viduramžių laikų lenkams būdingus juostų raštus. „Žinoma analogų archeologinių kasinėjimų metu retai randame, nes siūlai - tokia medžiaga, jog paprasčiausiai neišlieka – supūna, tačiau raštai perduodami iš kartos į kartą“, - sakė A. Kucharska. Meistrė taip pat pridūrė, jog kiekvienos audėjos raštai yra nepakartojami, nes priklauso ne tik nuo siūlų kiekio, spalvų išdėstymo, bet ir pasiruošimo darbiui: siūlų suvėrimo į lenteles.

Žvalgys apylinkes

Anot archeologo Gintauto Vėliaus, kuris archeologiniams kasinėjimams vadovauja nuo 1994 metų, kai buvo surastas viduramžių 13-14 a. ankstyviausių lietuvių miestiečių kapinynas, Kernavė yra UNESCO sąrašuose dar ir todėl, jog būtent teritorijos ištirtumo laipsnis yra sąlyginai nedidelis. „Archeologas tirdamas objektą sunaikina jį negrįžtamai, todėl mūsų tikslas – kuo mažiau paliesti natūralią aplinką, o informacijos išgauti kuo daugiau, – teigė archeologas. Tačiau archeologiniai tyrimai nenutrūks. Archeologai dairysis po Kernavės apylinkes, Nėries slėnius, už rezervato ribų: tai bendras Istorijos instituto ir VU projektas, kuris prasidėjo šią liepą ir vyks maždaug tris metus.

„Be to, pastaraisiais metais propaguojami alternatyvūs – nedestrukciniai tyrimų būdai: naudojant georadarus, fizikinius metodus. Archeologija įmanoma ir be tiesmukiško kasinėjimo“, - pasakojo G. Vėlius.

Ateities planai

Šiuo metu rezervato muziejaus laukia rekonstrukcijos darbai. Kaip pasakojo J. Vitkūnas, pirmiausia muziejus planuoja įrengti modernią ekspoziciją su naujausiais radiniais, be to, pasitelkus naujausias tech-

nologijas. Taip pat reikia atnaujinti teritorijos senų bei naujų objektų žymėjimus.

„Ateityje planuojame įrengti miestuką, kuriame nuolat būtų demonstruojami amatai, – apie ateities vizijas pasakojo festivalio koordinatorius. – Rekonstrukcijos nebus autentiškoje vietoje, kadangi turime išlaikyti gamtos vientisumą, tačiau vis dėl to rezervato lankytojus bandysime perkelti į istorinius laikus“.

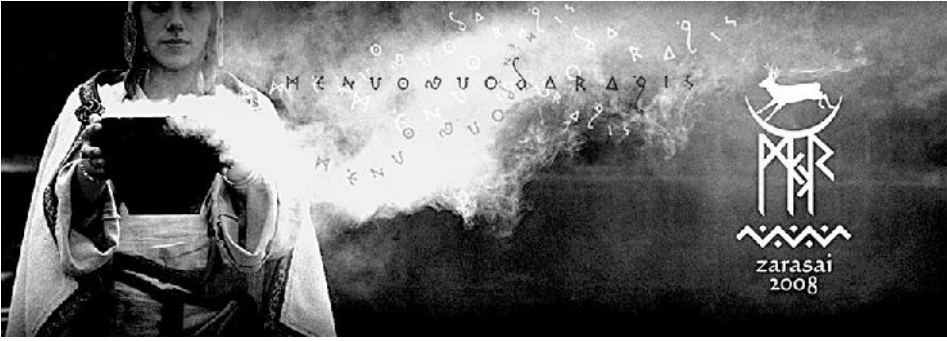
Kernavės kultūrinio rezervato direkcija ruošia dar vieną naują: planuoja įrengti edukacinę klasę moksleiviams. Tokia klasė jau buvo iki šiol, tačiau edukacinės programos vykdavo ne reguliariai, o ir priimti daug vaikų nebuvo galimybių.

„Įrengsime atitinkamą viduramžių laikų kiemą, kuriame vaikai galės žiesti, lipdyti puodus, ornamentuoti beržo tošį, austi ir pan.“, - pasakojo J. Vitkūnas.

Šiandien vis daugiau žmonių domisi kultūriniu palikimu, todėl festivaliai, edukacinės programos tik priartinta paprastą žmogų prie archeologijos slėpinių, o istoriją padaro dar patrauklesnę, naudingą net jaunosios kartos atstovams.

*Autorės nuotr.
Trakai-Kernavė-Trakai*

„Mėnuo Juodaragis 2008“ ruošia gausią kultūrinę programą

Šiuolaikinės muzikos ir baltiškos kultūros festivalyje „Mėnuo Juodaragis“ šalia žinomų muzikinių grupių pasirodymų žiūrovus kvies itin turtinga kultūrinė programa – senieji amatai, paskaitos, kino filmai, parodos ir įvairūs meno projektai. Svarbios festivalyje minimos istorinės datos ir asmenybės bus pagerbtos Lietuvos karių parodomąja programa – defilė. Šiemet, rugpjūčio 22-24 dienomis didžiojoje Zarasų ežero saloje vyksiančio „Mėnuo Juodaragio“ žiūrovų lauks gausiausia kultūrinė programa per visą renginio istoriją.

Festivalio mitologiniai svečiai – aitvarai

Kasmet „Mėnuo Juodaragio“ vyksmą lydi simbolinė tematika. Šią vasarą festivalį aplankys mįslingos mitologinės namų būtybės – aitvarai. Jų kilmė ir tautosaka itin domino žymiausius lietuvių mitologijos tyrėjus – Norbertą Vėlių, Algirdą Julijų Greimą ir kitus. Festivalio lankytojams specialioje paskaitoje apie aitvarus papasakos dr. Dainius Razauskas, neseniai pabaigęs etnologinę studiją šia mįslinga tema. O vėjuotos salos padangėje skraidys ir spalvingi vėjo aitvarai, - juos į dangų kels Lietuvos aitvarų judėjimo entuziastai, kurie visus norinčius pamokins, kaip pasidaryti aitvarą patiems.

Nuo aitvarų neatsiejama ugnis liepsnos šiuolaikinio šokio ugnies spektaklyje „Piromachas“, kurį pastatė VU teatro A. Pulkauninko kinetinė trupė, garsėjanti originaliais pasirodymais. Ypatinę vietą „Mėnuo Juodaragio“ programoje užims unikali kompozicija „Iš naminio audimo dainos“, sukurta kompozitoriaus A. Klovos ir poeto V. Baziūno. Festivalio žiūrovai bus pakviesti į Zarasų kultūros centrą, kur vyks poetinės muzikinės dalies pristatymas ir bus parodytas režisieriaus A. Baryso šiam projektui sukurtas filmas. Kultūros centre ir saloje taip pat savo parodas pristatys keletas jaunų menininkų.

Senoji lietuvių pasaulėžiūra istorijoje ir kūryboje

Didžiojoje palapinėje žiūrovus suburs paskaitos ir dokumentiniai bei meniniai kino darbai. Čia archeologas dr. Vyktas Vaitkevičius bandys praskleisti vienos iš labiausiai prieštaringų XX a. Lietuvos ir Latvijos archeologijos klausimų paslaptį paskaitoje apie laidoseną vandenyje XIV-XV a. Apie šokamąsias ir žaidžiamąsias sutartines pasakas ir jų mokys dr. Dalia Urbonavičienė, ji pristatys ir savo naująją knygą. Naują knygą „Barbaro skaitiniai“ pristatys ir

istorikas Rolandas Užbalis, savo žiniomis taip pat dalinsis Jonas Vaiškūnas ir kiti lektoriai. Svečiai iš kaimyninės Gudijos – Aliksiej Dziermant ir Todor Kaškurevič aptars baltų etninės kultūros atgimimą Gudijoje, žymus folkloro tyrinėtojas surengs ir gyvą dūdmaišių seminarą.

Didelė „Mėnuo Juodaragio“ kino programos dalis skirta istorinei Laisvės kovų tematikai – žiūrovai galės pamatyti naująjį rež. V. Landsbergio filmą „Kai aš buvau partizanas“, dokumentinę rež. A. Marcinkevičiūtės juostą „Nesulaudyti priešais“, unikalių dokumentikos ir animacijos pasakojimą „Gyveno senelis ir bobutė“, kuriame jauna režisierė Giedrė Beinoriūtė vaiko lūpomis pasakoja apie senelių tremtį į Sibirą. Bus parodyta nemažai meninių filmų – įdomiu prisiminimu turėtų tapti rež. A. Žebriūno 1988 metais sukurtas „Mėnulio pilnatis metas“, didinga istorija dvelkianti čekų „Marketa Lazareva“, savotiškas mūsų „Herkaus Manto“ atitikmuo, bei kiti teminiai kino filmai, istorinė dokumentika, animacijos programos.

Devyniasdešimt reikšmingų Lietuvos metų bus pagerbti karių defilė

Šalia mitologinės temos festivalyje bus pristatyta ir reikšminga Lietuvos istorinė gija. 2008-ieji metai Lietuvos metraštyje turtingi garbiomis sukaktimis. Prie devyniasdešimt metų buvo paskelbta Lietuvos Nepriklausomybė, įkurtas Lietuvos paštas, kitos svarbiausios institucijos, atkurta šalį ginanti Lietuvos kariuomenė. Tais pačiais metais gimė ir Adolfas Ramanauskas – būsimasis partizanų vadas Vanagas, Pietų Lietuvos partizanų srities ir Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) Gynybos pajėgų vadas.

Šioms sukaktims paminėti ir pagerbti „Mėnuo Juodaragyje“ pirmą kartą svečiuosis Lietuvos kariuomenės Garbės sargybos kuopos kariai, kurie pademonstruos parodomąją programą – defilė – sudėtingų rikiuotės veiksmų ir ginklų valdymo pratimų derinį. Ši programa atliekama tik

iškilmingomis progomis ir liudija šalies gynėjų jėgą, ištvermę ir vienybę.

Kariuomenės ir Laisvės kovų temoms bus skirtos kelios reikšmingos paskaitos. Dr. Vyktas Vaitkevičius papasakos apie reikšmingą datą kelyje link Nepriklausomybės atgavimo – Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio 1949 m. vasario 16 d. deklaraciją, jis vadina reikšmingiausią laisvės kovų dieną. Rezistentinė tematika atsispindės ir muzikinėje dalyje – skambės partizanams skirtos dainos, koncertuos vyrų choras „Vytis“.

Įtraukiantis amatų kiemo šurmuly

„Mėnuo Juodaragio“ amatų kiemas šiemet pasitiks gerojai išaugęs. Šalia kalvės veiks senovės keramikos ir puodžių cechų, meistraus juvelyrų, žoleles vėl maišys žolininkės, gardžiu dūmu kvies Zarasų žuvis. Merginos mokins pinti juostas ir marginti audinius, o vaikai turės progą susirungti senovės karių kovose ir žaidimuose kartu su klubu „Karionys“. O koks karys be žirgo! Šeštadienį saloje bus galima pajodinėti asociacijos „Baltasis mustangas“ žirgais. Norintieji galės išmokyti groti kanklėmis, dambreliais, prisijungti prie įvairių muzikinių projektų.

Tradiciškai gausioje kultūrinėje festivalio programoje tai pat vyks liaudiškos vakaronės ir naktišokiai, futbolo turnyras, pažintinė kelionė po Zarasus ir artimas apylinkes. Atskira programa lauks mažųjų žiūrovų. Ažuolų ir pušų paunksmėje įsikurs palapinių miestelis, kelios lauko kavinės. Be to, žiūrovai turės unikalią progą apie savo įspūdžius festivalyje pranešti savo draugams – tiesiai iš Zarasų salos nemokamai Lietuvos paštu išsiųsti ypatingas festivalio atvirutes su linkėjimais.

Daugiau informacijos suteiks: Ugnius Liogė, tel.: +370 688 19655 el.paštas: info@dagangus.net; Jurgita Nagrockytė (akreditacijos), tel.: +370 674 47967 el.paštas: mjr@dagangus.net

Muziejus laikraštys (Nr. 32)

Rankraštis „Laiškai iš Zanzibaro“

Trakų istorijos muziejuje saugomas vertingas rankraštis – Trakų Vokės dvaro savininko grafo Jono Tiškevičiaus 1890-1891 metų laiškai iš kelionės į Afriką. 16 laiškų ir 75 kelionėje darytos nuotraukos įrašai kartu ir sudaro rankraštinę knygą. Pirmasis laiškas datuotas 1890 metų gruodžio 13 d., paskutinis – 1891 metų gegužės 1d. Trūksta pirmojo laiško pradžios.

Ši Jono Tiškevičiaus (1867-1903) rankraštį grafiškai išvykdami iš Lietuvos, paliko Lentvario klebonui Kazimierui Kulakui, su kuriuo artimai bendravo. Į muziejų rankraštis pateko iš minėtojo klebono K. Kulako.

Grafo J. Tiškevičiaus kelionę organizavo žymus lenkų rašytojas, Nobelio premijos laureatas Henrikas Senkevičius (1846-1916). Kelionės išlaidas apmokėjo Varšuvos laikraštis „Słowo“, kurio redaktoriumi 1882-1887 metais buvo H. Senkevičius. Rašytojas įsipareigojo šiame laikraštyje spausdinti kelionės įspūdžius, vėliau jie buvo išleisti atskira

knega „Laiškai iš Afrikos“ (1892 m.). Kelionės tikslas buvo Afrikos žemyno rytinis pakraštys. Norėta iš Zanzibaro salos organizuoti išvyką į žemyno gilumą tuometinėje Tanganjikoje (dab. Tanzanija). Vienam keliauti po laukinę Afriką buvo pavojinga, tad H. Senkevičius ėmėsi ieškoti

Grafas Jonas Tiškevičius. Rankraščio autorius.

bendrakeleivio ir pasiūlė prisidėti grafiui J. Tiškevičiui. Grafi Tiškevičiai buvo pažįstami su H. Senkevičiaus uošviais. H. Senkevičiaus pirmoji žmona Marija buvo Onušio dvaro (dab. Trakų raj.) savininko Kazimiero Šetkevičiaus duktė. Onušio dvaras buvo prievarta perduotas generolui Olsufjevui, K. Šetkevičius ištremtas, ir 1868 m. su šeima apsigyveno Varšuvoje. Kai grafi Tiškevičiai sužinojo apie H. Senkevičiaus planus keliauti į Afriką, Jonas Tiškevičius sutiko keliauti kartu.

1890 m. gruodžio mėnesį keliautojai susitiko Romoje. Iš Romos nuvyko į Neapolį, o gruodžio 25 d. iš Neapolio laivu „Ravena“ keliautojai išplaukė į Egiptą. Perplaukė Suceo kanalą, išsilaipino Izmailo mieste ir traukiniu 1891 m. sausio 1 d. atvyko į Kairą. Ir Italijoje, ir Egipte keliautojai lankė įvairius turistinius objektus, lankydavo sutiktus tautiečius, susipažino su daugeliu žmonių. Egipte keliautojai užtruko visą mėnesį, nes H. Senkevičius sirgo.

Rašytojui pasveikęs, vasario 3 d. iš Sueco vokiečių laivu „Bundesrath“ išplaukė į Zanzibarą, kurį pasiekė po dviejų

Zanzibaro sultonas. Fotonuotrauka iš rankraščio.

savaičių. Keliautojai susipažino su sala, joje gyvenančiais baltaisiais, dalyvavo priėmimo pas Zanzibaro sultoną. Vasario 28 d. anglų karo laivu „Read Berast“ atplaukė į Bagamojo vietovę žemyne, kur buvo įsikūrę prancūzų misionieriai. Iš čia, pasisamdę vietinius palydovus, jie patraukė į žemyno

gilumą. Išvyka truko keliolika dienų, kelionės metu buvo medžiojami krokodilai, begemotai. Tačiau išvyka teko nutraukti ir grįžti pas misionierius, kadangi H. Senkevičius susirgo maliarija. Sugrįžus pas misionierius, po trijų dienų atplaukė laivas, kuriuo keliautojai grįžo į Zanzibarą.

Balandžio 3 d. laivu „Pei-ho“ išplaukė atgal į Egiptą. Kelionę nutraukus anksčiau, nei buvo numatyta, nuotykių patirta mažokai, todėl H. Senkevičius savo knygoje daug dėmesio skyrė gamtos aprašymams. Iš J. Tiškevičiaus laiškų galima sužinoti daugiau apie vietinius gyventojus, jų papročius, apie naujas pažintis bei asmeninius įspūdžius, aplankius žinomus, turistų lankomus objektus. Šis rankraštis turi išliekamąją pažintinę ir istorinę reikšmę.

Vyr. muziejininkas Algirdas Paulauskas

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10.00-18.00. Išieginė-pirmadienis ir antradienis.

Muziejus laikraštys (Nr. 31)

A. Grodeckio žemėlapis

Trakų istorijos muziejaus kartografinių rinkinyje sukaupta nemaža senųjų žemėlapių kolekcija. Joje yra keletas XVI a. kartografinių pavyzdžių, tarp kurių yra gana įdomių egzempliorių. Pastarųjų tarpe išsiskiria lenkų kartografo Vlado Grodeckio Lenkijos žemėlapis, datuojamas 1572 m. Kuo ypatingas šio

žemėlapio autorius ir jo darbas?

Vaclavas Grodeckis (lenk. - Wacław Grodziecki, lot. - Venceslaus Grodeccius) gimė apie 1535 m. 1550 – 1556 m. studijavo matematiką ir filosofiją Krokuvos universitete. Čia jis susidomėjo ir kartografija bei susipažino su pirmuoju Lenkijos žemėlapiu, kurio autorius Bernardas Vapovskis (1535 m.). Vėliau išvyko į Vitenbergą, svarbiausią Reformacijos centrą Europoje, kur jis susitiko su profesoriumi Pilypu Melanchtonu. 1557 m. V. Grodeckis parodė profesoriui savo sudarytą žemėlapi, kurį Melanchtonas aukštai įvertino.

Istorikai nesutaria, kada V. Grodeckio žemėlapis išleistas pirmą kartą: vieni teigia, kad tai įvyko 1558 m., kiti nurodo 1562 m. Taip pat istorikai nesutaria ir dėl leidimo technikos: vieni sako, kad pirmas leidimas buvo medžio raizginys, kiti nurodo leidimo būdą - vario raizginį. Aišku tik viena, kad žemėlapis su dedikacija karaliui Žygimantui Augustui buvo išleistas Bazelyje, Jano Oporynos spaustuvėje. Apie 1558 m. V. Grodeckis išvyko į Italiją, kur jau gyveno jo brolis Janas,

ir tęsė mokslus Romos, o, galbūt, ir Padujos universitetuose. 1561 m. per Pragę grįžo į Lenkiją, toliau mokėsi Krokuvoje, kur 1564 m. apsigynė laisvųjų menų magistro laipsnį. Baigęs universitetą, V. Grodeckis įstojo į vienuolyną ir pradėjo dvasininko karjerą. 1564 m. tapo Vroclavo kanauninku. Vėliau persikėlė į Moravijoje esantį Brno miestą, kuriame praleido visą likusį savo gyvenimą. Yra žinoma, kad jis tobulino savo žemėlapi, tačiau perdirbtas jo variantas nebuvo išleistas. 1591 m. Grodeckis mirė ir buvo palaidotas Olomouco katedroje (dab. Čekija).

Po 1526 m. išleisto Bernardo Vapovskio Sarmatijos žemėlapio, V. Grodeckio žemėlapis buvo antras eilėje kartografinių darbų, sukurtų XVI a. Lenkijoje, tačiau yra žymiai vertingesnis už pirmąjį jau vien tuo, kad jame yra daugiau vietovių (žemėlapio indekse surašyta 724 vietovių pavadinimai). V. Grodeckio žemėlapis sudarytas remiantis pažangiausiais to meto kartografiniais pasiekimais. Todėl jis laikomas pirmu gana tikslu Lenkijos ir kaimyninių kraštų žemėlapiu. Amžininkai ir Lenkijoje, ir svečiose šalyse, gerai įvertino V. Grodeckio darbą. Vyrauja nuomonė, kad jis liko nepalengijamas iki pat XVIII a. vidurio.

Kelios dešimtys V. Grodeckio žemėlapio variantų iki mūsų dienų išliko olandų kartografo Abrahamo Ortelijaus atlaso „Theatrum Orbis Terrarum“ įvairių metų leidimuose.

V. Grodeckio žemėlapyje matome ir Lietuvos

Didžiosios kunigaikštystės teritoriją su Vilniumi, Kaunu, Nemenčine, Trakais, Merkine ir net Aukštadvariu. Yra žemėlapyje ir klaidų. Pati didžiausia, prieštaraujanti rašytinei istorijai, yra ta, kad Žemaitija beveik iki pat Neries ir Kauno priskirta Livonijos ordinui. Šis vaizdas yra ir spalvintame, ir juodai baltame žemėlapio variante. Tas pats vaizdas ir muziejuje saugomame egzemplioriuje. XVI a. vidurio žemėlapis faktiškai atspindi situaciją iki Žalgirio mūšio ir Torūnės taikos, kada Žemaitija dar buvo priskiriama vokiečių ordino administracijai. Tačiau sunku patikėti, kad vienas labiausiai apsišvietusių to meto žmonių galėjo padaryti tokią klaidą. Beje, ši klaida (ar klaidų?) buvo kartojama ir 1575 m., ir 1579m., ir 1588 m., ir 1595 m. žemėlapio leidimuose (pastarąjį tobulino kartografas Andrius Pograbka). Keisčiausia, kad netgi 1614 m. Gerardo Hesselo žemėlapyje „Tabula Rusia“ matome tą patį vaizdą. Kodėl egzistuoja toks akivaizdus neatitikimas tarp kartografinių darbų ir rašytinės istorijos? Į šį klausimą, matyt, dar teks atsakyti, jeigu, vis tik, atmesime klaidos galimybę.

Trakų istorijos muziejaus direktoriaus pavaduotojas Vydas Narvidas

V. Grodeckio „Lenkijos žemėlapis“ iš Ortelijaus atlaso, 1572 m. Foto V. Narvidas

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10.00-18.00. Išieginė-pirmadienis ir antradienis.

„VORUTOS“
KULTŪROS PRIEDAS
RYTŲ LIETUVAI

2008 08 09 Nr 29 (37)

Lietuviškas baras

Sibiro tremtinys grafas Juozapas Tiškevičius atgavo 6, 9 ha žemės...

Grafas Juozapas Tiškevičius šį kartą viešėjo ir Vokės Tiškevičių dvaro sodyboje. Iš kairės: Raimundas Bačėnas, dvarų kultūros centro direktorius Augis Mykolas Vardziukevičius, tarybos pirmininkas Jonas Ragauskas, Undinė Nasvytytė, Alfonsina Babrauskytė ir Donatas Balčiauskas

Atkelta iš 1 p.

Centrinių Rūmų antrajame aukšte grafas Juozapas išvydo pasaulį. Apie tai liudija advokato Felikso Užpelkio redakcijai parodytas gimimo liudijimas („Urodzony w Zatrocze“ – gimęs Užutrakyje). Tačiau nuo 12-os metų dėl Sovietų okupacijos jis priverstas klajoti po pasaulį. Pradžioje Sibire, po to per Iraną, Persiją, Egiptą, JAV, kur augo, mokėsi ir tarnavo kariniame jūrų laivyne, visada turėdamas viltį sugrįžti į gimtąją Lietuvą. Tačiau tą svajonę buvo galima įgyvendinti tik tada, kai Lietuva atgavo nepriklausomybę.

Deja, Lietuvos realybė pasirodė kur kas rūstesnė, nei atrodė. Nuo 1992 m., kai buvo parašytas prašymas grąžinti nuosavybę, ši istorija tęsiasi ligi šiandienos.

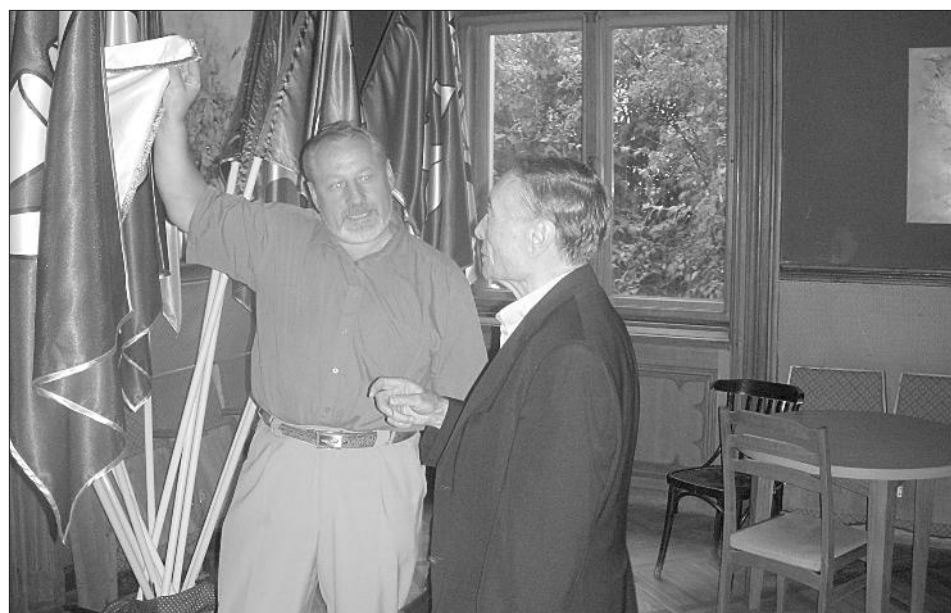
Ir jeigu žemės ir vandenys bus atgauti, tai atgauti nors vieną pastatą Užutrakio dvaro sodyboje pasirodė kur kas sudėtingiau.

Rugpjūčio 4 d. vykęs apeliacinio teismo sprendimas bus žinomas po 10 dienų, tada ir galėsime jį komentuoti.

Juozas VERCINKEVIČIUS
Autoriaus nuotr.

Trakų Vokėje, Juozo Tiškevičiaus gatvėje

Jonas Ragauskas rodo Lietuvos bajorų giminių vėliavas

Trakų kleb. dek. teol. dr. Valdas Girdziušas pasakoja apie Trakų bažnyčios remontą, šalia grafo advokatai: Feliksas Užpelkis ir Giedrius Skrinska

Vilniaus dienoraštis

(1915.XII.26 – 1919.XI.26)

Kun. Pranas BIELIAUSKAS

Tęsinys. Pradžia Nr. 23 2007

3 val. popiet draugijos Vilniaus skyriuje buvo kelių kuopų susirinkimas. Kalbėta dėl lavinimosi.

4 val. Katedroje iškilmingi mišparai. J. E. vyskupas Jurgis Matulevičius pasakė garsųjį savo pamokslą, atremdamas per mitingus ir spaudą daromus Bažnyčiai ir Tikėjimui priekaištus. Moksliškai ir visiems, tiek inteligentams, tiek ir praščiokėliams suprantama kalba buvo išdėstytos tikėjimo tiesos.

Pirmiausia išaiškino, kaip reikia suprasti „Visokia valdžia iš Dievo ateina“ prasmę. „Iš Dievo ateina „potestas“, o kas kita yra, kas ją ir kaip panaudoja.

Tikėjimo priešai nori išplėšti iš žmonių tikėjimą į Dievą, sielos nemirtingumą, amžinąjį gyvenimą. Nori pasitenkinti tik žemiškais reikalais. Nori žmogų pasukti, kaip arklio galvą į edžias, kad galvos nepakeltų aukštin.

Mokslą gerbiu, tačiau mokslą įgijęs, bet blogas žmogus daugiau padaro žalos už nemokytą žmogų. Šis pavogs rublį, mokytas, bet blogas žmogus pavogs tūkstančius ir milijonus. Naujaisiais mokslo ir technikos išradimais pasinaudodami naikina miestus ir žmones.

Tikėjimas galingas, nes ateina iš paties Dievo, iš Jėzaus Kristaus. Nepaisant įvairių persekiojimų plinta visuose kraštuose. Milijonai dvasininkų ir tikinčiųjų.

Kalbėjo daugiau nei valandą laiko.

Po to išleido į tikinčiuosius katalikus atsišaukimą, ragindamas ginti tikėjimą ir tinkamai kovoti dėl žodžio, spaudos ir susirinkimų laisvės. Ragino turėti kantrybės ir nepamesti pusiausvyros.

7.30 val. Krengelio salėje įvyko vakaras–koncertas. Prieš paskaitą choras sugiedojo Lietuvos himną „Lietuva, Tėvyne mūsų“. Paskaitą apie lietuvių kovas iki paskelbimo Lietuvos Nepriklausomybės 1918 m. vasario 16 d. skaitė kun. J. Tumas. Jis citavo vyskupo A. Baranausko eilėraščio „Tu Lietuva, tu Dauguva“ atskiras vietas, labai vykusiai šiai dienai pritaikytas. M. Vaičkienė dainavo solo, S. Čiurlionienė pritarė fortepionu. Zavadzakis smuikavo. B. Girienė deklamavo, M. Vaičkienė solo, pritariant smuiku ir fortepionu Š. Guno „Ave Marija“. Pranas Žukauskas deklamavo „Supuvusioji Roma“? labai smarkiai. Choras dainavo „Jau saulutė leidžias“ ir kt. Pabaigoje vėl sugiedota „Lietuva, Tėvyne mūsų“. Publikos pilnutėlė salė. Nuotaika pakili.

Publikai pasisukus išeiti iš salės, pasirodė – durys uždarytos. Mat bolševikai, sužinoję apie šį vakarą, atėjo į salę ir pradėjo teirautis, kas vakarą surengė, ar buvo skelbimai, ar laikraščiuose pranešimai. P. Žukauskas turėjo

į tuos klausimus atsakinėti ir tik vieną į visus tuos klausimus turėjo atsakymą: ne ir ne. Tada bolševikas suriko rusiškai: „Tai kokia gi čia velniškoji mašina sutraukė tiek publikos!“ Po pusvalandžio prie durų stovėjo keli bolševikai ir iš išeinančios publikos kai kurių asmenų užsirašė pavardę, vardą ir adresą. Pirmą manęs išeinantį sučiupo ir užrašė kun. P. Dogelį. Kol bolševikas rašė Dogelio pavardę, aš buvau manęs nejučiomis pro šalį praslinkti ir išvengti pakliūti į sąrašą. Tai pastebėjęs Dogelis juokdamasis kartojo rašančiam žydui: „Piši, piši i etovo bolšovo“. Užrašė ir mano pavardę. Paskui gailėjausi, kam man reikėjo sakyti savo tikrą pavardę, juk netikrino dokumentų (kai kurių tikrino), galėjau pasakyti sugalvotą pavardę ir adresą.

Parėję namo, tikėdamiesi, kad bolševikai gali pas mus netrukus, kad ir šią naktį, apsilankyti, patys padarėme savo stalčiuose „griežtą reviziją“. Nujautėme, kad šią naktį dar teks namie miegoti. Tačiau ryt galime tikėtis „svečių“.

Vasario 17 diena. Diena praėjo prie kasdieninių savo darbų. Daug kalbėta apie vakarykščius patirtus išpūdžius. Klausinėta, ar visi sveiki ir laisvi.

Vakare pasikalbėję su kun. P. Dogeliu apie praeitį, kuri jau ne mūsų, taip pat apie nežinomą ateitį, – taip pat ne mūsų, 10 val. nuėjome miegoti. Jis labiau išvargęs greičiau užmigo. Aš atsisėdęs prie rašomojo stalo rašiau.

V. Kapsukas sunkiai susirgo. Po ilgos per mitingą kalbos jam paplūdo iš gerklės kraujas. Kun. Mikaila atsiuntė laišką. Jame skundžiasi, kad žmonės badauja. Badą lydi jo bičiulė šiltinė. Kad ne bolševikai, žmonės jau būtų galėję atsigauti.

Mieste eina gandai, kad bolševikai ilgiausiai mėnesį čia išbus. Turės nešdintis.

Atsigulęs pasiėmiau skaityti Bažnytinės enciklopedijos 4 tomą ir skaitau, kaip Egipto valdovas užėmė Palestiną su Jeruzale. Ar čia nėra panašumo, kaip priešai mūsų tėvynės užima Lietuvą ir jos Jeruzalę – sostinę Vilnių. Iš širdies noriu melstis su Siradiku: „Tolle adversarium, et afflige inimicum... Contere caput principum inimicorum...“ (524).

Tik man atsigulus, girdžiu beldžiasi kas į mūsų duris. Kartą, kitą, vis smarkiau. Nuėjęs prie durų klausiu: „Kas čia?“ „Policija, – atsako. – Czy ksiądz Dogelis w domu?“ „W domu“ – atsakiau ir įsileidau tris vyrus visus civiliai apsirengusius. Tai buvo žydas, rusas ir lenkas. Na, – pamaniau sau, – visi geri mūsų prieteliai. Kun. Dogeliui parodė savo įgaliojimus revizijai jo bute ėmėsi darbo. Išgriozdė po staliuko stalčius, paėmė keletą nekalų „špagalų“. Ant pianino sučiupo mūsų pražiopsotą jo vieną laišką, gautą iš Kauno organizacijos klausimais rašytą. „O šitas laiškas kieno?“ – klausia manęs. „Mano“, – atsakau drąsiai, nors viduje baimė. „Tai imk sau“. Manau sau, viskas bus gerai, nieko pikto neradę išsinešdins.

„No, tovarišč, vstavaj, pajdiom vmieste“, – tarė kun. P. Dogeliui. Šis dar aiškinasi gulėdamas lovoj, kad „tik reviziją padaryti esate įgalioti, o ne areštuoti manęs“. „Nam tak prikazano, vstavaj“, – kibo jie. Ir Kun. Dogelis norom nenorom turėjo atsikelti ir, pasidaręs reikalingiausių drabužių pundelį, lydimas trijų „sargų“ išėjo.

P. S. Lenkas su šautuvu – tai Bernardinų g. 6 kiemsargio sūnus Mišik.

Išleidęs kun. Dogelį vėl peržiūrėjau savo popiergalius ir ką pastebėjęs pavojingesnio nainkiau. Atsidavęs Dievo Apvaizdai užmigau.

Vasario 18 diena. Šiandien visi lietuviai kaip rudeninės musės sukrėsti vaikščioja viens pas kitą, teiraujasi, gauda žinias. Prislėgti, be ūpo. Bet nenusimena. Tik ragina kits kitą nenusileisti, bet kovoti su priešu, žinoma, tin-

kamu būdu. Kun. J. Tumas žada nueiti pas K. Poželą dėl areštuotųjų. E. Vileišienė eis pas viešpatį Kapsuką jų gelbėti.

Klausimas visų lūpose, už ką gi jie sėdi? Vieni sako, kad už laiškų, kuriuos surado per reviziją pas Vileišienę, grįžtančią iš Kauno; kiti spėlioja, kad už Lietuvos Nepriklausomybės šventės vakarą; dar kiti Liaudies sąjungos organizavimą. Zaviša, atėjęs iš „Žaibo“ spaustuvės, sako, kad vakar buvo atėję bolševikai į „Žaibo“ spaustuvę ir teiravosi apie kun. P. Dogelio ir J. Vailokaičio gyvenamąsias vietas, adresus, tat areštavę dėl spaustuvės reikalų; pagaliau už tai, kad Kaune lietuvių baltagvardiečiai areštavę darbininkus bolševikus. Už tai bolševikai kerštauja.

„Kurjer Litewski“ praneša, kad nuo Jiezno bolševikai atstumti.

O begėdiškoji kardo jėga su trenksmu grius kada nors!

Vasario 19 diena. Žinios plaukia į Vilnių, kad bolševikus muša visuose Lietuvos kampuose. O jie, kaip niekur nieko, tvarkosi sau komisariatuose. Pas K. Poželą matė daug atvykusių iš Rusijos valdininkų, kuriems skiriamos įvairios valdiškos vietos.

Kun. T. Brazys, atvykęs iš Rūdiškių, pasakoja, kad Kaune lietuviai areštavę bolševikus; už tai Vilniuje bolševikai areštavę lietuvius kaip įkaitus. Už nušautą Kaune bolševiką bus šaudomi Vilniuje lietuviai.

„Tėvynės sargo“ redakcijoje tartasi dėl Raudonojo Kryžiaus sekcijos įkūrimo teikti pagalbą areštuotiems ir belaisviams. Gruodytė įgaliota pasiteirauti tuo reikalu bolševikų, kaip jie tai vertins.

Šiandien ryte 6 val. Kun. Dogelį ir Vailokaitį perkėlė iš Tarybos namo rūsių į Lukiškių kalėjimą. Kun. Vailokaitį kaltina dar neva dėl to, kad jis norėjęs papirkti raudonarmietį ir tuo būdu išsilaisvinti.

Vasario 20 diena. Tikinčiųjų širdys ir mintys nukreiptos Dievop. Laukia iš ten pagalbos. Žmonių jėgų ir vilties mažai tematyti. Areštuotųjų intencija laikomos mišios Aušros Vartuose ir kitose bažnyčiose.

Vakare 9.30 val. buvo apsilankę bolševikai mano bute ir ieškojo manęs areštuoti. Parėjęs 10 val. namo radau tarnaitės surištą ryšėlį drabužių ir duonos „kelionei“, nes jie buvo žadėję po valandos sugrįžti. Man parėjus, įsakytą niekur neišėti. Sužinojęs tai pavakarieniauvau ir sukalbėjęs Švč. Marijos litaniją, atsiguliau.

Iš manęs bolševikai nuėjo pas kun. M. Reinį. Jo irgi nerado namie – jis nakvojo vienoje seminarijos celėje.

Kitą dieną sužinoję apie mudviejų paiešką, susitikę tarėmės, ką daryti. Ar persirengus bėgti į Kauną, ar jau rezignuoti ir būti namie. Jei areštuos – sėdėsime kartu, ir tai bus smagiau. Be to, bėgti iš Vilniaus ne pasitarimo su ramybės apaštalu J. E. vyskupu J. Matulevičium būtų iš mūsų pusės labai negražu. Tat nuėjome pas jį pasitarus. Vysk. Jurgis ramiai išklauses mūsų būgstavimų tarė: „Jei persirengę bėgsite ir jus sugaus, būsite įtarti kaipo šnipai ir galite būti sušaudyti. Aš jums neįsakau, bet tik patariu pasilikti savo vietoje ir atsiduoti Dievo Apvaizdai“. Tada nutarėva iš namų niekur nesišalinti. Kun. M. Reinys nakvoja jau ne seminarijos celėje, o namie, savo bute; aš irgi nakvosiu kaip iki šiolei savo bute.

Vakare sėdžiu ilgiau Komitete, tvarkau raštus, sąskaitas, suvedu kasą ir grįžtu namo jau po dešimtos valandos. Tarnaitė pranešė, kad ką tik buvę manęs ieškoti bolševikai. Išieškojo palovėį, virtuvėį ir neradę išėjo įsakę man parėjus būti vietoje; jie po valandos grįšią. Nuo manęs jų nueita pas kun. Reinį. Jį rado namie ir išsivedė į Tarybos „rūsį“. Kun. Reinio areštu pasitenkinę pas mane daugiau jau nebesilankė.

Įbaugintas kurį laiką nustoja savo darbus bei įvykius užrašinėti.

Kovo 14 diena. Kalbama, kad bolševikai greitai pasitrauksiantys iš Vilniaus. Liks tik šiek tiek.

Lenkai vėl slapta organizuoja legionus. Bolševikai tai sužinoję ketina areštuoti 100 žmonių Kalba, kad jau areštavę „Komitet Pan“.

Kovo 15 diena. Vienas lenkas prasitarė, kad bolševikai areštavę jų karinę organizaciją. Tarp jų buvo areštuotas ir P. Mičiulis. Pas jį radę 3000 rub. obostų, kuriuos pagal įsakymą reikėjo gražinti valdžiai. Sako, dėl to bus teismas.

Kovo 16 diena. Pasodinus į kalėjimą reikalingą skaičių žmonių, mano asmenybė jiems, bolševikams, jau buvo nebeaktuali. Pasiryžau pats nueiti į kalėjimą draugų aplankyti. O. Žebrauskaitė daugeliui mūsų parūpino leidimus. Tat M. Žukauskaitė, Žebrauskaitė, aš, Stašinskių tarnaitė ir kt., pasirošę po maisto ryšelių, nuėjome į kalėjimą. Mus įleido net į kalėjimo koridorius lyg ir salę. Raštinėje patikrino mūsų ryšelius. Kadangi turėjau šampano butelį, raštinėje nesirodžiau. Te sau tikrina kitų pieno butelius, o ne mano šampaną.

Iš celių ar kamerų atvedė mūsų kalinius visus kartu. Sveikinomės, džiaugėmės ilgai nesimatę. Bolševikai apie mus slankioja, stebi kiekvieną mūsų judesį. Spoksojo į mano ilgus kunigiškus drabužius, apžiūrinėdami nuo galvos iki kojų. Kadangi be mūsų buvo dar ir kitų tautybių lankytojų, susidarė nemažas būrys. Pastebėjęs, kad raudonarmiečių akys nukreiptos kitur, prisiartinęs prie kun. Juozo Vailokaičio sakau: „Juozai, netrukus Tavo vardadienis. Imk šitą ryšulėlį ir būk pasveikintas“. Taip pateko į jo rankas šampano butelis.

Šiandien sekmadienis. Senu įpratimu nuėjau į Zitiečių draugiją. Turėjau atiduoti Onai Diržytei ir Grasilai Lukianskaitei buvusius pas mane padėtus jų pinigus. Vienos buvo 5 sidabriniai rubliai, kitos 66 ostmarkės. Šitą valiutą jau buvo bolševikų uždrausta leisti į apyvartą. Neradęs mergaičių draugijoje grįžau su pinigais namo. Didžiojoje gatvėje ties Šv. Jono bažnyčia raudonarmiečiai kiekvieną praeivį sulaiko ir krato. Staiga patekau tarp jų, nebeturėjau galimybės pasitraukti ar kur nors sprukti nuo jų. Vienas kareivis sulaikė mane, kitas įlindo į mano kišenę, ištraukė visus pinigus. Apžiūrėjęs sidabrinės monetas ir uždraustus obostus sušuko: „A, a, tu caro šalininkas, eime komendantūron!“ Jų komendantūra tuomet buvo Katedros aikštės – Jurgio prospekto kampinis (Burhardo) namas. Čia jau buvo „privaryta“ apie 200 žmonių. Be leidimo jau niekas negalėjo sprukti.

Po gero pusvalandžio buvau pakviestas į raštinę. Jaunas vyrukas, komisaro pavaduotojas, man sako: „Proszę powiedzieć, za co księdza areztowali? Czyje to pieniądze?“ Aš jam paaiškinau esmę. Tai nesunku buvo padaryti, nes ant vokų su pinigais buvo užrašytos mergaičių pavardės.

– Hm! Ksiądz może iść do domu, a pieniądze zostanę u mnie. Jutro proszę o 9 przyjść do mnie.

– Mane vėl gali areštuoti, – sakau jam.

Išdavė man kortelę: „Симъ разрѣшается кс. Бжлывскому вернуться домой. Кобыкъ. 1919 г. марта 16 д.“.

Naktį iš kovo 16 į 17 areštavo daug lenkų. Jei juos apkaltins kaip kontrevoliucionierius, bus bjauri istorija. Kunigams geriausia dirbti bažnytinį darbą ir į jokią politiką nesikišti.

Kovo 17 diena. Kobiako įsakymu nenuėjau pas jį pats, bet nusiunčiau mergaites, pinigų savininkes Diržytę ir Lukianskaitę. Kobiakas jų nepriėmė, sakė: „Aš su bobomis jokio reikalo neturiu. Turi ryt 9 val. pats kunigas ateiti. Jei neateis, aš jį įsakysiu areštuoti“.

Dieną – kaip dieną, o jau naktį užmigti negalėjau. Baisiausios mintys lindo į galvą. Širdis nenormaliai plakė, tarsi klausdama, kas bus, kas bus, kas bus bus, kas bus bus. Protas: nieko nebus, tik išsimiegok. Užmerkiu akis, pradėdu snausti. Štai akyse pasirodo baidyklė, ji keičiasi į juodą kiaulę, knisančią buroklus ir mėtančią šalin; tai vėl knisa, ardo minkštą dirvą.

Tęsinys kitame numeryje

Savanorių draugijos ekspedicija: knygnešiai į Seinus... ir nežinomas savanorio Murausko kapas

Ats. gr. dr. Vytautas RAČKAUSKAS,
Vilniaus universitetas, LKSD

Lietuvos kariuomenės Savanorių draugija (LKSD) tradiciškai IV kartą Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dienos proga, organizavo pažintinę išvyką – ekskursiją (2008 m. liepos 5-7 d.), kuri kelionės metu po Suvalkų kraštą (Lenkija) tapo rimta ekspedicija. Šios ekspedicijos, kodiniu pavadinimu „Savanoriai knygnešiai“, pajėgos buvo sustiprintos profesionaliu fotografu Alfredu Girdžiušu ir filmavimo įranga (operatorius – savanoris Dainius Gudelis).

Devynių žmonių ekspedicinė grupė, išvykusi iš Vilniaus ir prieš pervažiuodama Lietuvos-Lenkijos sieną, liepos 5 d. aplankė paskutinio Nepriklausomybės kovų savanorio Kazio Varkalos kapą, Išlauže (Prienu r., mirė 2005 m.), DLK Kęstučio paminklą Prienuose, pirmo žuvusio Nepriklausomybės kovų karininko Antano Juozapavičiaus (žuvo 1919-02-14), savanorio Artūro Sakalausko (žuvo 1991-08-21), kario Arūno Jarmalavičiaus (žuvo 2008-05-22) ir pokario partizano Kazimiero Savičiaus-Urano (mirė 2008-01-15) kapus (visi palaidoti Alytuje), žuvusių Kalniškių (1945-05-16, 55 pavardės) ir Liepakojų mūšiuose (1945-11-21, 22 pavardės) partizanų kapus Simne (Alytaus r.) ir pačią Kalniškių mūšio vietą (šalia Krosnos, Lazdijų r.), privatų akmenų ir jotvingių krašto muziejų „Jotvingių kiemas“ (Kybartų km., Būdviečio sen., Lazdijų r., ekskursijai gidavo šeimininko brolis Arūnas Mazurkevičius) ir paminklą knygnešiui Vincui Markevičiui jo buvusioje sodyboje Gilušių kaime (Lazdijų r., per sodybos gyvenamojo namo vietą buvo pravesta SSRS-Lenkijos siena - spygliuota viela).

Atvykusi į Seinus, LKSD delegacija iškart pateko į Liepos 6 - osios šventę, kurią organizavo lietuviškos „Žiburio“ gimnazijos vadovybė (atsargos savanorių delegaciją iš Vilniaus nuoširdžiai priėmė ir globojo minėtos gimnazijos direktorius Algirdas Vaicekuskas bei kiti darbuotojai). Vilniaus savanoriai Seinų „Žiburio“ gimnazijai ir Punsko mokykloms padovanojo 65 knygas už 700-800 Lt sumą (knygas supirko ar dovanojo Vidmantas Kuprevičius, Tomas Valentas Alincevičius, Gedinimas Kurpavičius, Vytautas Voveris, Vytautas Račkauskas ir Bronius Pacevičius). Knygos išleistos 1990-2008 m., dau-

giausiai lietuvių autorių, grožinio ir enciklopedinio pobūdžio, patriotinė ir istorinė tematika. Taip Lietuvos savanoriai tapo knygnešiais, tik į kitą pusę, iš Didžiosios Lietuvos...

Po iškilmingų kalbų ir įvairių dovanų lietaus, nuoširdžiai koncertavo A. Mamontovas su grupe, nakties tamsoje buvo demonstruojamas žavingas venecijietiškas viduramžių šokis su ugnimi – „ugnies šou“. Šventėje dalyvavo gausus būrys gimnazijos moksleivių ir mokytojų, svečiai iš Punsko ir gretimų kaimų bei „Didžiosios Lietuvos“ pasienio ir Vilniaus (pvz., Šv. Kazimiero ordino atstovai). Pirmasis Lietuvos valstybingumo paminėjimas Seinuose tikrai pavyko. Labai aciū organizatoriams ir dalyviams.

Liepos 6 d., iš ankstyvo ryto, papusryčiaus ir aptarę, kad tokioje jaučioje, už Lietuvos valstybės lėšas statytoje gimnazijoje, norėtusi tikrai mokytis (gimnazistų skaičius pamažu didėja), LKSD ekspedicija aplankė lietuvių poeto, Seinų vyskupijos ganytojo, Antano Baranausko paminklą (statytas 1999-11-28, kapo aplankyti nepavyko - bazilikoje vyko mišios) ir Lietuvos savanorių kapus Seinų kapinėse. Tolimesnėje kelionėje, norint aplankyti Šlynakiemio kaimą (Punsko valsčius), kur 1949 m. gruodžio 13 d. žuvo du Lietuvos partizanai Jurgis Krikščūnas-Rimvydas ir Vytautas Prabulis-Žaibas, prasidėjo netikėta didžioji ekspedicijos intriga.

Pakeliui užsukę į Kampuočių kaimą (Punsko valsčius), kur yra pastatytas, kol kas vienintelis pasaulėje, Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimui (1990-03-11) skirtas akmeninis paminklas, sutinkame, grįžtantį iš laukų, šio paminklo statytoją ūkininką Juozą Pečiulį. Nusifotografavęs su ekspedicijos dalyviais, šeimininkas pakviečia puodelio kavos, o prie jo, užklaustas kaip nusi-gauti į Šlynakiemį, pataria susirasti Punske gyvenantį Juozą Jakimavičių - minėtų partizanų ryšininką, sodybos, prie kurios savo bunkeryje žuvo partizanai, šeimininką. Suradus Punske Juozą Jakimavičių, jis su savo žmona Petronėle ir besisvečiuojančiais giminaičiais iš Vilniaus Butkais mielai sutinka aprodyti Šlynakiemio partizanų žūties, Punsko centre esantį „1944-1955 metų kovotojams už laisvę kritusiems Suvalkų trikampyje“ paminklus (J. ir P. Jakimavičiai yra

minėtų paminklų statytojai-iniciatoriai). Punsko centre bestoviniuojant, J. ir P. Jakimavičiai prasi-taria, kad žino, kur palaidotas Lietuvos savanoris ir jo atminimas nėra deramai pagerbtas. LKSD ekspedicijos narių paraginti, visi nuvyksta į Punsko senąsias Romos katalikų kapines. Vaizdas ne koks: žolė dar neželia, kapinės suartos, paminklų praktiškai nėra – ruošiamas miestelėnams parkas. Petronėlė, pavaikščiojusi po kapines, pagal centre kapinių stovinčią koplyčią ir kelis likusius medžius susiorientuoja, ir LKSD nariai fiksuoja vietą: nuo koplyčios fasado kairio kampo, lygiagrečiai šoninei sienai (žiūrint nuo koplyčios fasado tiesiai kapinių link) - 7 metrai ir statmenai į kairę nuo prieš tai judėtos krypties - 2 metrai. Juo-zapas trumpai atpasakojo, ką žino apie savanorį: pavardė Murauskas (vardo nepamena), Lietuvos kariuomenės žvalgas, persirengęs civiliais rūbais, išduotas ir nuteistas Lenkų kariuomenės mirti, leista atlikti išpažintį, 1920 m. sušaudytas ir palaidotas senosiose kapinėse (visą laiką nebuvo paminklo, laidojimo vietą žymėjo „duobukė“ šalia Jakimavičių giminaičių kapų). Tai – tikra sensacija „Didžiajai Lietuvai“, kurią reikėtų kiek patikslinti (gal rašytiniuose Lietuvos ar Lenkijos archyvuose įmanoma atsekti minėto Murausko vardą, tikslesnes sugavimo, kalinimo ir žūties aplinkybes) ir atstatyti teisingumą – įrengiant standartinį savanorio paminklą, kaip Seinuose?.. Po to Jakimavičiai pavedžiojo po Punsko kapines, kur palaidota visa Punsko lietuvių šviesuomenė (Juozas Maksimavičius, Lenkų-lietuvių draugijos steigėjas, Jonas Juozas Durtonis, knygnešys ir kt.). Visą tą laiką minėti punskiečiai pasakojo, kaip kovėsi partizanai, kaip vyko Suvalkų krašto (Punsko) polonizacija... Pasakojimą palyginus su matoma realybe, matėsi akivaizdus demokratijos, tautinės tolerancijos didėjimo faktas. Strateginė partnerystė tarp Lenkijos ir Lietuvos bent tikrai naudinga tuo, kad leidžia laisviau gyventi etniniais lietuviams „Suvalkų trikampyje“.

Papietavę ir dar pabendravę „Punsko užėjoje“ su Jakimavičiais ir Butkais, ekspedicijos dalyviai atsisveikina ir nuvyksta į Berznyką, kur pagerbia 1918-1920 m. žuvusių Lietuvos savanorių kapus. Tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje, ekspedicijos da-

lyviai prie visų Lietuvos karių kapų uždegdavo žvakutę, sugiedodavo Lietuvos himną, išskleisdavo Lietuvos trispalvę vėliavą. Buvo pastebėta, kad labai „keistai žiūristi“ šalia pastatytas paminklas, skirtas žuvusiems lenkams Paneriuose, Vilniuje (matosi didelės raidės PANARY). Jo vieta turėtų būti Lietuvoje, Aukštųjų Panerių memorialiniame komplekse, gal tik su „nuosaikesniu užrašu“, nes paminklai statomi žūties, mūšių vietose, o ne kur papuola... Bet tai tik asmeninė nuomonė.

Toliau – valstybinės sienos kirtimas, judant Kapčiamiesčio link ir simbolinė vakarienė... ant pačios sienos (apima keistas džugių jausmas, kad jau beveik namie, Tėvynėje, ir kartu nesimato grėsmingų pasienio užkardų). Kapčiamiesčio kapinėse aplankomas 1831 m. sukilimo dalyvės grafaitės Emilijos Pliaterytės kapas, uždegama paskutinė turėta žvakutė. Vakare, temstant, atvyksta į Liškiavą, užlipama į piliakalnių ir atsiliepiant į Lietuvai pagražinti draugijos kvietimą „Piliakalnių šviesa“, uždegamas simbolinis laužas ant Alkakalnio, dar kitaip vadinamo Bažnyčios, kalno, sutraukiamos kelios liaudiškos ir patriotinės dainos, pradeda rinktis Liškiavos gyventojai. Atsiveikinę su jais ir perdavę simboliškai „piliakalnio šviesą“, ekspedicija išvyksta ir apsistoja Merkinėje, Dzūkijos nacionalinio parko direkcijos būstinėje (keliautojus maloniai priima Merkinės lankytojų centro vedėjas Algimantas Černiauskas).

Liepos 7 d. rytą keliautojai išklauso A. Černiausko trumpą paskaitą apie Dzūkijos nacionalinio parko išmybes, aplanko vietinį muziejų, įrengtą buvusioje cerkvėje ir užlipa į Merkinės piliakalnį pasigrožėti Merčio ir Nemuno santaka. Pakeliui į Vilnių stabtelima ties Vytauto Didžiojo paminklu Perlojoje (Varėnos r.), atiduodant pagarbą Perlojos Respublikos kūrėjams, ir Gojaus kaime (Šalčininkų r.), pas keramikę Dormantę Steponavičienę, pažiūrėti puodų degimo krosnies „Didysis Drakonas“, įrengtos laikantis visų senovinių japoniškų tradicijų ir technologijų. Nuo Gojaus Vilnius jau ranka pasiekiamas. Lauksime kitos Valstybės dienos ir naujų kelionių bei išpūdžių. Gal kitais metais „šturmuosim“ Žemaitiją, dar nežinia?..

Tremtinių sąskrydis – „Su Lietuva širdy“

Irkutsko sritis – pati „lietuviškiausia“, sakė ten kalėję tremtiniai

Atkelta iš 1 p.

Pagal tradiciją, pirmąjį rugpjūčio šeštadienį Ariogaloje, prie Dubysos upės, jau aštuonioliką kartą rinkosi iš visos Lietuvos kampelių buvę tremtiniai, politiniai kaliniai, persitvarkymo Sąjūdžio Laivės kovų

dalyviai, šauliai bei jų artimieji į respublikinį sąskrydį „Su Lietuva širdy“. Anksčiau jis vadinosi „Laisvės ugnis – ateinančioms kartoms“. Savivaldybės parūpintu transportu į šį renginį dagiausiai atvyko žilagalvių senukų. Garbaus amžiaus sulaukę žmonės kadaise kalėję

įvairiuose Rusijos regionuose prisiminė sunkias tremties dienas, susitiko lagerių bičiulius, kalbėjo apie šiandienos nuoskaudas...

Susitikimo vieta buvo prie Ariogalos bažnyčios. Nuo jos daugiastakstinė minia susirinkusiųjų dalyvių patraukė į dainų slėnį, kur vyko šventinis sąskrydis „Su Lietuva širdy“ atidarymas. Simbolinį aukurą šventės proga uždegė partizanų vado Adolfo Ramanausko Vanago dukra Aukšė Ramanauskaitė – Skakauskienė. Didingai skambant Lietuvos himnui buvo iškelta trispalvė. Jungtinis Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių choras giedojo „Tautinę giesmę“, buvo atliekamos patriotinės ir tremties dainos. Šiame koncerte dainavo ir Lentvario bei Elektrėnų politikinių ir tremtinių choras. Taip pat šventėje dalyvavo ir kūrinius atliko Lietuvos Kariuomenės karinių oro pajėgų orkestras. Iškilmingas šv. Mišias už Tėvynę aukėjo Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius bei kiti aukšti bažnyčios hierarchai, buvo pasakytas šventinis pamokslas. Sveikinimo žodžius renginio dalyviams tarė Raseinių savivaldybės meras, Kauno apskritys viršininko administracijos atstovai, parlamentaras Vytautas Landsbergis ir kiti šventėje dalyvavę svečiai.

Šventės metu neapseita be nemalonių incidentų. Trumpam teko sustabdyti vykusį koncertą. Jau ne pirmą kartą renginyje lankėsi ultraradikalūs, juodus rūbus dėvintys su nacių simboliką primenančiomis vėliavomis,

piliečiai. Pritariant visiems susirinkusiems šventės dalyviams nepageidaujami asmenys, su policijos pagalba iš šventės buvo išprašyti.

Kalbėta, jog į Irkutsko sritį ir Krasnojarsko kraštą buvo ištremta daugiausia lietuvių. Buvęs tremtinis Jonas Vytautas Koklevičius iš Kaišiadorių r., Dartūniškio miestelio, į sąskrydį atsivežė įdomų eksponatą – peties pasigamin-tas plačias slides apraukas elnio oda, parsigabentas į Lietuvą 1957 metais.

Lietuvos tremtinių, politinių kalinių sąjungos pirmininkas Antanas Lukša perskaitė Rezoliuciją, kurioje ragino Vyriausybę siekti derybų su Rusija dėl kompensacijų tremtiniais už prarastą sveikatą tremtyje, ragino atkreipti dėmesį nuo sovietų nekenčėjusiųjų dabartinę socialinę padėtį. Rezoliucijoje buvo pasiūlyta padidinti nukentėjusiųjų valstybinę pensiją, kompensuoti vaistus, medicininius protezus, bent kartą per metus nemokamai gydytis sanatorijose.

Respublikiniame tremtinių sąskrydyje Ariogaloje viešėjo ir aktyviai su tremtiniais bendravo Seimo nariai: R. Dagys, E. Zingeris, V. Aleksandraitė-Abramikiene.

Šventėje taip pat dalyvavo politiniai kaliniai, tremtiniai, jų artimieji, svečiai iš Trakų, Lentvario, Senujų Trakų, Grendavės, Onušio, Aukštadvario ir Elektrėnų.

Vytautas ŽEMAITIS

Autoriaus nuotr.

Senieji Trakai – Ariogala – Senieji Trakai

Niekada neužmiršime, kad esame karaimai...

Justina ORLOVSKYTĖ, Trakai

Eva Csato' Johanson atsisveikina su karaimų vasaros mokykla iki kitų metų

Karaimai – mažiausia Lietuvoje įsikūrusi tiurkų kilmės tauta. Karaimų kalba, priklausanti tiurkų kalbų vakarų kipčiakų grupei, tebėra gyva ir vartojama tiek buityje, tiek apeigose bei liturgijoje. Lietuvoje ji gyva apie 600 metų, tačiau Trakuose bene tik kelios šeimos kalba autentiška karaimų kalba, stengiasi ją išsaugoti ir perduoti ateities kartoms. Būtent šiuo tikslu Trakuose organizuojamas karaimų kalbos mokymas, kurio metu įvairių šalių ir amžiaus karaimai mokosi ir stengiasi gaivinti savo gimtąją kalbą.

Šiais metais dvi savaites trukusi vasaros mokykla – jau šeštoji. Joje dalyvavo karaimai iš Lenkijos, Rusijos, Ukrainos ir Lietuvos, o pamokas, vykusias Trakų meno mokykloje, vedė Uppsalos universitete (Švedija) dėstanti Eva Csato (Eva Čato). Pasak jos, niekada nereikia užmiršti, kuo esame. „Labai norime, kad karaimai namuose, vestuvėse, kenesoje, mokykloje galėtų kalbėti ir dainuoti karaimiškai. Tada džiaugsimės ir būsim laimingi. Teatsigrėžia žmonės į karaimizmą“.

Baigiamasis pasirodymas ir sukaupusių žinių demonstravimas įvyko Trakų kultūros rūmų salėje, į kurią prigužėjo savo atžalas ar draugus norintys palaikyti karaimų tautos atstovai. Taip pat sulaukta garbingų svečių – Turkijos Respublikos ambasados kultūros etasė p. Hande Sari, profesorių tiurkologų.

Pasibaigus sveikinimo kalboms, scena buvo užleista vasaros mokyklos mokiniams, nekantraujantiems parodyti tai, ką per gana trumpą laiką sugebėjo išmokti. Jų pastangas vertino ir renginio pabaigoje savo nuomonę išsakė žiuri, tai: Zofija Robačevskaja, Juzef Firkovič bei Juozas Firkovičius. Programą pradėjo mažieji karaimai, 6–10 metų vaikai, pavadinti karaimų tautos ateitimi. Skirtingai nuo kitos kategorijos, garbaus amžiaus pradedančiųjų žmonių grupės, mažieji savo tekstą buvo išmokę mintinai. Pairodymas buvo neilgas, bet smagus ir žaismingas,

kaip ir pats jų vaikiškas amžius. Matyt tai ir pakerėjo pasirodymo žiuri, kuri vienbalsiai sutarė, jog pirmosios vietos verti mažieji. Įdomu tai, jog įteikiant dovanėles, visų pirma apdovanotas berniukas, o po jo – mergaitės, mat to reikalauja karaimų paprotys.

Visus, suprantančius arba besistengiančius suprasti karaimų kalbą, labai sudomino ir iki ašarų prajuokino jau gerokai pažengusių vasaros mokyklos mokinių vaidinimas „Chatan“ („Jaunikis“). Šią pjesę beveik prieš šimtą metų karaimų mokykloje besimokantiems vaikams parašė Šimonas Firkovičius. Vaidinimą režisavusi Jelena Špakovskaja sakė, jog darbas buvo nelengvas, bet labai įdomus. „Vasaros mokyklos metu mažieji ne tik mokėsi kalbos, jie ėjo žvejoti, lipdė iš molio. Na, o labiau pažengusiems kalbos mokymėsi, pagrindinis uždavinys buvo spektaklio statymas. Vaikai mokinosi žodžius, šoko, tad dabar galima buvo išvysti viso to rezultatą“. J. Špakovskaja džiaugiasi, kad kasmet organizuojama mokykla sulaukia vis daugiau mokinių iš įvairių šalių. „Ateityje linkiu taip pat nenuleisti rankų – mokytis, bendrauti, vaidinti, šokti“.

Renginio pabaigoje vasaros mokyklos mokiniams įteikti dalyvių pažymėjimai, apdovanoti psalmes kūrę senjorai, išreikštos padėkos Trakų kultūros rūmams ir jų direktoriui Juozui Kanaševičiui, Trakų meno mokyklai ir direktorei Neringai Mišeikienei, UAB „Kiubetė“ ir jos savininkei Ingridai Špakovskajai, UAB „Trakų kibinai“ ir direktoriui Juriui Špakovskij bei kitiems.

Smagus baigiamasis šokis, atliktas Lietuvos karaimų kolektyvo „Sanduhač“ ir svečių iš Lenkijos „Dostlar“, vainikavo vasaros mokyklos baigiamąją šventę, liudydamas karaimų bendrystę. Nesvarbu, kioje šalyje gyventų karaimai, jie niekada nepamirš kuo esą ir skambių dainų žodžiais gerbs savo kalbą.

Autorės nuotr.

Vertinimo komisija: Juozas Firkavičius, Juzef Firkovič, Zofija Robačevskaja

Pirmąją vietą apdovanota mažųjų karaimų komanda: Dinara, Kotryna, Edvinas, Simona, Evelina

Karaimų šokių kolektyvo „Dostlar“ (Lenkija) pasirodymas

Vaidinimo „Chatan“ akimirksnis

Skautų draugystės ugnis liepsnojo Trakuose

Trakuose, prie Akmenos ežero, nuo liepos 4 iki 13 dienos vyko Tautinė skautų stovykla „Draugystės ugnis“. Stovyklą, vykstančią kas 10 metų, organizavo Kauno jūrų skautų laisvalaikio skautų centras, Lietuvos skautų sąjunga ir jūrų skautija. Joje stovyklavo ir Lietuvos jaunųjų krikščionių sąjungos bei kelių užsienio šalių skautai.

Skautų stovykloje

Važiuojant keliu link Vievio išvystame ženklą „Tautinė stovykla 0,3 km“. Iš pirmo žvilgsnio pasirodo, jog tai galėtų būti kokia nors liaudies šokių stovykla, tačiau klystame. Užsukame ir pamatome, kad čia skautų stovykla. Paaiškėja, kad Trakus yra ypač pamėgę Kauno jūrų skautai, nes jų stovyklos čia vyksta vos ne kasmet, tik anksčiau buvo stovyklauta prie Skaisčio ar Totoriškių ežerų.

Tautinė stovykla – ypatinga

Kodėl tautinė? Lietuvoje terminas tautinė stovykla atitinka pasaulio skautų naudojamą – „Jamboree“ („džiamborė“). Tiesa, mūsų šalies skautai negali, kaip kitų tautų skautai, pasigirti turėję daug

Skautų palapinės

tautinių stovyklų, nes okupacijos laikais jų veikla buvo uždrausta. Šiemet skautai iš visos Lietuvos kartu švenčia įkūrimo 90-metį. Ta proga yra organizuojamos Tautinės stovyklos, kurios vyksta kas 10 metų. Šiemet pirmą kartą tokią stovyklą organizavo net kelios institucijos.

Stovyklautojai gyvena pagal amžiaus grupes ir turėjo skirtingas ugdymo programas atskirose stovyklų grupėse. Jauniausieji - bebrukai, ūdrytės, vilkiukai ir paukštytės - apsigyveno „Skruzdėlių slėnyje“, jūrų jaunieji ir skautai tapo „Saulės vaikais“, o vyresniųjų stovyklų grupės vadinosi „Patirties laužu“ bei „Milžinų dvasia“. Neformaliojo ugdymo programa buvo sudaryta atsižvelgiant į kiekvieną amžiaus grupę.

Vykdoma neformaliojo ugdymo programa

Skautų stovyklos – tik iš pirmo žvilgsnio poilsis ir pramoga. Jų metu vyksta per visus veiklos metus vykusio neformaliojo ugdymo apibendrinimas. Pavyzdžiui, dalis skautų organizacijų Trakuose, prie pilies ar ant piliakalnio, turi senas tradicijas ir šiemet taip pat davė savo įžodžius bei užsirišo kaklaraiščius, rodančius kiekvieno individualius pasiekimus. Juos, ypač vyresniesiems skautams ir jų vadovams, gauti nėra lengva. Vyksta įvairios išbandymų programos, apie kurias jaunesni stovyklautojai neturi teisės net žinoti. Skautų ugdymo programose yra integruotas ir ankstyvasis profesinis orientavimas – specialybių

išsilankymas, vykęs ir dabar. Stovyklautojai turėjo galimybę mokytis buriuoti, plaukioti jūrinėmis valtimis ar baidarėmis. Pastarąsias persinešus į Galvės ežerą, plaukiota ir kituose Trakų ežeruose. Užsienio ir vyresnieji skautai buvo išvykę į Vilnių, Lietuvos liaudies buities muziejų Rumšiškėse bei Kernavę. O visi kartu - į Trakų muziejus, kitas istorines vietas. Trakų apylinkėse suorganizuoti orientaciniai ir pažintiniai žygiai. Stovyklos metu iškilo kelių aukštų viduramžių laikų primenantis žvalgybinis bokštas bei buvo suręsti plaustai iš rąstų, naudojant tik virves. Kadangi turėta nemažai tolimesnių svečių, tad vyko ir aktyvus tarpkultūrinis bendravimas. Tarpautinio laužo metu svečiai ir lietuviai pristatė savo organiza-

cijas, veiklą, skautiškas dainas. Programą labai pagyvino šauniausiojo skauto bei kiti konkursai, Trakų gaisrininkų, Lietuvos šaulių sąjungos atstovų renginiai.

Kiekviena diena prasidėdavo mankšta, prausimusi ar maudymusi. Po vėliavų ir stovyklos gairių pakėlimo bei susimastymo valandėlių, po pusryčių iki pietų ir po jų iki vakarienės vykdavo konkreti programa. Vakare, nuleidus „Draugystės ugnies“ gairę, skautai save išreikšti galėdavo prie laužų ar miškuose. Skambėjo dainos, gitaros, vyko mini teatrai ar koncertai. Visiems labai patiko kariniai nakties žaidimai, išgyvenimo mokykla, mat žygyje be palapinių buvo miegota ir kitose parko vietose.

Skautai labai dėkingi Trakų nacionalinio parko direkcijai: nuostabi Rėkalties aplinka, šimtmetės pušys, skaidrus ir gaivus Akmenos ežero vanduo kelis kartus per dieną padėdavo atgauti jėgas. Atsidėkojant buvo atlikta gerųjų darbų: nemažai surinkta šiukšlių bei stiklo maišų iš miško ir iš paežerės. Daug mažų šukių, dejų, rasta ir paties pliažo teritorijoje ir vandenyje.

Vyko pilietinis-tautinis ugdymas, nors vietiniai pasitiko nedraugiškai

Nemažą stovyklos programos dalį užėmė pilietinis-tautinis ugdymas. Jei skautų vyčių-jūros budžių pastovyklėje neraginamai kas vakarą skambėjo tautinės ir patriotinės dainos, vyko gyvi pokalbiai aktualiomis bei istorinėmis temomis, tai jaunesniems siekta priminti savo šalies istoriją. Šiemet atiduota duoklė Sąjūdžio jubiliejui. Skautai diskutavo su Sąjūdyje, Kariuomenės kūrėjų veikloje, dalyvavusiais skautų vadovais, klausėsi tremčių ir okupacijų išgyvenusiujų, sėdami šalies skautų judėjimo, visos Lietuvos bei pastarojo Atgimimo istorijas. Mažesniesiems vyko gyvosios istorijos pamokos, sudedant Lietuvos žemėlapi, tautinę vėliavą, kartojant Baltijos kelią ir pan. Per uždarymo laužą sklandžiai skambėjo ne tik lietuvių, bet ir estų, anglų kalbomis, daina „Baltija bunda“. Jauni žmonės po tokių renginių džiaugėsi, kad skautų veikla ugdo jų patriotinius jausmus, meilę savo šalies istorijai, skatina tapti atsakingais pirmiausiai savo šalies, o taip pat ir Europos, viso Pasaulio, piliečiais.

Paklausę, ar viskas vyko sklandžiai,

sužinojome, kad vieną naktį neblaivūs Trakų pliažo lankytojai mėgino išversti biotualetus, spardė šiukšlių konteinerius, bandė išsinešti viena vandens talpą, manydami, kad tai degalai, tačiau budintiesiems skautams pakėlus vadovus, triukšmadariams teko bėgti, nebaigus savo juodų darbų.

Draugystės ugnis neužgeso

Stovykloje iškeltos vėliavos rodė, jog ne vien tik lietuviai čia stovyklavo. Išvydome ne tik Lietuvos, bet ir Estijos, Švedijos, Belgijos vėliavas. Taip pat girdėjome, jog „Draugystės ugnį“ kartu kūrė skautai net iš Hong Kongo! Publika buvo ne tik įvairi kultūrine prasme, bet ir gausi. Vadovų teigimu, stovykloje buvo apie 400 žmonių. Apie 50 iš jų – vadovai.

Stovyklos metu buvo prekiaujama skautų atributika. Taip pat buvo surengta mugė, per amatų dieną pasigaminti dirbiniai padalinti draugams.

Visos stovyklos metu buvo kūrenama draugystės ugnis, kurią, prie Trakų pilies vartų, visų organizacijų vadovai jai baigiantis iškilmingai perdavė kitos skautų stovyklos organizatoriams. Skautiški draugystės laužai liepsnos ir kituose šių metų renginiuose - Kauno jūrų skautų laisvalaikio centro skautai jūrinėmis valtimis plauks su Švedijos jūrų kadetais Nemunu, Kuršių mariomis į Klaipėdą, ten per Jūros šventę praves tradicinį jūrų skautų veiklos pristatymą, plauks regata jūrinėmis valtimis Danėje. Klaipėdoje minėta institucija praves ir antrąją šalies jūrų kadetų stovyklą, organizuos išvykas į Pasaulio irklavimo jūrinėmis valtimis čempionatą Sankt Peterburge bei į Švedijoje rengiamas tarptautines jūrų kadetų daugiakovės varžybas. Tad laukiama mūsų skautų grįžtant iš kitų tarptautinių renginių.

Kilo puiki idėja kitą didžiąją mūsų šalies skautų „Jamboree“ stovyklą skirti viso Lietuvos skautų judėjimui, sukviečiant į pastarąją tiek visas šalies, tiek ir išeivijos skautų organizacijas.

Jeigu susidomėjote skautų veikla ir norėtumėte tapti skautų vadovais, prašome kreiptis šiuo telefonu: 8 676 38179.

Paskambinę daugiau sužinosite apie organizuojamus nemokamus kursus tiems, kurie norėtų tapti skautų vadovais.

Auksė PODOLSKYTĖ
Autorės nuotr.

Stovyklos aukuras

Jie rūpinosi varniškių sveikata

Algirdas Jonas PURTOKAS, Varniai, Telšių r.

Tėsinys. Pradžia Nr. 13

A. Juzumas šeimoje buvo labai geras, laisvalaikio užsiimdavo piešimu, dailės darbais. Žmona Kotryna buvo aktyvi visuomenininkė, turėjo labai gražų balsą, kuris skambėjo Rygos (Latvijoje) teatruose bei Telšių katedros chore, kuriam vadovavo žymus vargonininkas Albinas Jasenaukas. Ji taip pat giedojo Varnių šv. Aleksandro bažnyčioje. Jau 1911 m., būdama paauglė, vaidino Varniuose įvykusiame lietuvių vakare. Baigusi akušerijos mokslus Rygoje, dalyvavo Telšių ligonių kasos veikloje. Varniuose taip pat dirbo su meile žmonėms, po karo padėjo ir partizanams, už tai buvo suimta ir penkerius metus kalėjo. Nors buvo reabilituota, bet grįžo visai be sveikatos. A. Juzumas, dėl sunkių karo ir pokario metų sąlygų, paūmėjus tuberkuliozei, mirė 1949 m. taip ir nesulaukęs iš kalėjimo grįžtančios savo gyvenimo draugės. Abu jie palaidoti Varniuose, Juzumų giminės kape.

Dirbant Varnių vaistinėje, jam talkino žmona Kotryna ir duktė Danutė. Visi jie dirbo nuoširdžiai, duodavo daug patarimų, niekas iš čia neišeidavo tuščiomis. Vaistinininkai vaistų ieškojo įvairiais keliais, o daugelį gamindavo patys.

Antano Juzumo provaikaitė - Eglė Špokaitė, garsi Lietuvos Operos ir baletų teatro prima balerina, tarptautinių baletų konkursų laureatė, aukso medalininkė, gastroluojanti su pasaulinio garso dirigentu Rostropovičiumi visame pasaulyje.

Labai įdomi, bet dar mažai ištirta yra inteligentiška Sedos Juzumų giminė, davusi du teologijos magistrus, Varnių kunigų seminarijos profesorius: kunigą Tada ir kunigą Antaną, vieną medicinos daktarą, Varšuvos universiteto profesorių, chirurgą Juozapą Polikarpą-Juzumą-Girštautą, vieną Žemaičių kapitulios garbės kanaaninką-kunigą Vincentą ir vieną ūkininką gimtuosiuose Ribikiuose. Tai Juozapo Juzumo, po kariuomenės apsigyvenusio Ribikiuose, penki sūnūs. Manoma, kad vienas iš palikuonių yra kunigų išaugintas ir išmokytas, šiame darbe aprašytas, farmacininkas Antanas Juzumas (1888-1949). Jis turėjo sūnų ir dvi dukras.

Nuo 1949 m. Varnių vaistinei vadovavo Adelė Navikaitė ir Marytė Macijauskienė. 1956 m. jai vadovauti ėmė provizorė Genovaitė Grigoriūtė-Midverienė, gimusi Daugirdavos kaime, Ariogalos valsčiuje, Raseinių apskrityje. 1947 m. baigusi Raseinių gimnaziją, įstojo į Kauno medicinos instituto Farmacijos fakultetą. 1951 m. baigusi mokslus, priimama receptaro į Skaudvilės vaistinė. 1953 m. perkelta į Pagėgių vaistinės receptaro, o 1956 m. į Varnių vaistinę, tapo jos vedėja. Jos rūpesčiu pastatyta nauja mūrinė vaistinė miesto centre. Daug darbo ir energijos statant vaistinę įdėjo mokytojas, vedėjos vyras, Vladislovas Midveris (miręs 1983 m.). 1991 m. G. Midverienė išėjo į pensiją ir gyvena bute virš vaistinės, laisvalaikio rašo eiles, jau išleido eilėraščių rinkinius „Žydinti obelis“ ir „Maumedis už lango“.

Nuo 1991 m. Varnių vaistinei pradeda vadovauti provizorius Remvydas Anužas,

baigęs Kauno medicinos instituto Farmacijos fakultetą ir dirbęs pagal paskyrimą Švėkšnos vaistinėje. 1994 m. Varnių vaistinė pakeitė pavadinimą ir priklausomybę, dabar - UAB „Telšių vaistinė“ filialas.

Felčeriai, medicinos seserys, laborantai

Žemesnės kvalifikacijos medikai XVII a. ir net dar XIX a. pradžioje buvo vadinami barzdaskučiais-chirurgais. Jų juridinis statusas pasikeitė, kai 1842 m. buvo išleistos taisyklės, pagal kurias tik išlaikę būtinus egzaminus gali užsiimti gydymu. Gydymo valdybose barzdaskučiai turėjo teisę teikti medicininę pagalbą, bet tik gydytojo paskirtą. Taigi jie tapo viduriniąja medicinos personalo dalimi – felčeriais.

Iki 1774 m. dar žemesnės kvalifikacijos medicinos darbuotojai buvo pirtininkai, kurie taip pat užsiėmė žmonių gydymu, masažais. Tikėtina, kad Varniuose dirbo ir vieni, ir kiti. Jau 1784 m. kronikose minimas felčeris Steponas, o 1789 m. ir provizorius K. Kasakauskis.

1957 m. į Varnius atvyksta medicinos felčers: Petriūnaitė, Marytė Petraitytė, Danutė Zuzevičiūtė, Irena Bieliauskaitė, Stanislava Norkutė.

1953 m. Varniuose pradėjo darbą medicinos sesuo Bronė Stankutė, gimusi 1933 m. Kretingos apskrityje, Endriejavo valsčiuje, Kintrimų kaime. 1942 m. pradėjo lankyti Endriejavo pradinę mokyklą ir ją baigusi 1946 m. įstojo į Veiviržėnų progimnaziją. 1953 m. baigė Klaipėdos medicinos seserų mokyklą ir paskirta dirbti Varnių rajoninėje ligoninėje medicinos seserimi. 1955 m. Vilniuje baigė operacinės seserų kursus bei kurį laiką dirbo sesute operacinėje. 1956 m. Vilniuje pabaigusi rentgeno laborantų kursus, visą laiką dirbo rentgeno kabinete sesute. Darbą baigė 1994 m., kai išėjo į pensiją. Gyvena Varniuose.

Vidaus ligų skyriaus ilgametė vyresnioji seselė dirbo Birutė Aldona Naumavičiūtė-Bukantienė, gimusi Telšių rajono Rubežaičių kaime. Mokėsi Rubežaičių, Judrėnų pradinėse mokyklose ir baigė Telšių Žemaitės vidurinę mokyklą. 1955m. pabaigė dvejų metų medicinos seserų kursus prie Telšių rajoninės ligoninės ir dirbo Telšių rajoninėje ligoninėje bei poliklinikoje. Taip pat - Pandėlio raj. ligoninėje. 1962 m. Kaune įsigijo gretutinę bakt. laborantės specialybę ir įsidarbino Kaišiadorių rajono infekciniame skyriuje bakt. laborante. 1967 m. atvyko į Varnius, paskirta vyresniąja medicinos seserimi vidaus ligų I skyriuje.

B.A. Naumavičiūtė yra senos riterių giminės palikuonė, dar 1325 m. Lietuvos didysis kunigaikštis Gediminas riteriui Natarčas suteikė asmeninį herbą. Jos senelis Ignacas Naumavičius rusų caro laikais gynė Kražių bažnyčią, kad ši nebūtų uždaryta.

Vyresnioji medicinos sesuo Virginija Dargytė-Senkuvienė gimė Plungės rajono Kaupų kaime. Mokėsi Vidmantų aštuonmetėje, paskui Varnių vidurinėje mokykloje, kurią baigė 1978 m. ir įstojo į Šiaulių medicinos mokyklą. Baigusi pradėjo dirbti Varnių

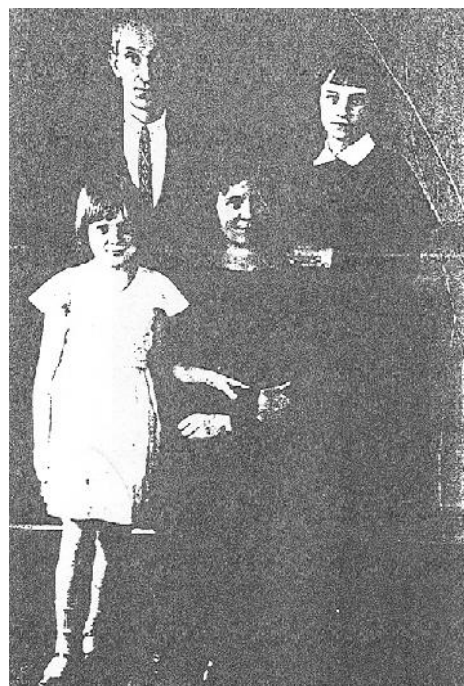
ligoninėje II vidaus skyriaus vyresniąja medicinos seserimi. 1997 m. Varnių ligoninę perorganizavus į palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninę, paskirta dirbti visos Varnių PSPC vyriausiąja medicinos seserimi.

Akušerė Nijolė Zita Šukytė-Trumpelienė 1964 m. pagal paskyrimą pradėjo dirbti Varnių ligoninės akušeriniame skyriuje akušere. Perorganizavus Varnių ligoninę, dirba Varnių PSPC centre moterų konsultacijos akušere. Per visą darbo laiką jai teko dirbti su gydytojais akušeriais-ginekologais: Vidmantu Tamošiūnu, Aldona Strakšaite, Borneika, Egidijum Rimkumi, dabar su Rima Povilaityte.

Medicinos sesuo Nijolė Šileikytė-Andriuškevičienė-Šimkuvienė 1971 m. pradėjo dirbti Šiaulių miesto Onkologinio dispanserio chirurginio skyriaus medicinos seserimi. Po metų paskirta dirbti į procedūrų kabinetą. Nuo 1973 m. dirba Varniuose, nuo 1996 m. fizioterapijos kabinete fizinės medicinos ir reabilitacijos med. slaugytoja. Prisiminimuose N. Šileikytė rašo: „Dirbant Šiauliuose, reikėjo atlikti priešoperacinių žaizdų perrišimus. Dažnai atlikdavau kraujo ir jo pakaitalų perpylimus. Skyriuje tvarka buvo griežta, vedėjas ir vyr. sesuo reiklūs, savo darbą reikėdavo atlikti be priekaištų. Būdavo dienų, kai į darbą ateidavau pusvalandžiu anksčiau, o išeidavau visa valanda vėliau, kai būdavo daug darbo. Išmokau gerai ir greitai viską padaryti. Tais metais nuo ligonių buvo slepiama diagnozė - vėžys. Reikėjo išmokyti bendrauti su tokiais ligoniniais ir jų artimaisiais. Ten sužinojau, kad vyr. sesers vardas garbingas, bet darbas sunkus ir atsakingas, nes teko pavaduoti į atostogas išėjusią skyriaus vyr. seserį. Ten dirbti man patiko, darbas sekėsi, kolektyvas buvo labai draugiškas. Labai nenorėjau, bet dėl daugelio priežasčių, kai išteklėjau, reikėjo palikti tą darbą ir Šiaulius. 1973 m. pradėjau dirbti Varnių ligoninės II vidaus skyriaus procedūrų kabinete. Į darbą priėmė vyresnioji medicinos sesuo J. Armalienė ir vyriausias gydytojas G. Žaržickis. Buvau sutikta maloniai, gerai nuteikė graži aplinka, po kiemą vaikštinėjo gražūs povai, aptvare stirnaitės ir dar kiti gyvūnai. Darbuotojų veidai buvo anksčiau matyti, darbo nebuvo daug, nes ligonių kontingentas buvo kitoks. Buvo malonu dirbti, kad nepagydomų ir mirštančių ligonių teko matyti labai mažai. Pradėjus dirbti, reikėjo išmokyti suleisti vaisčius kūdikiams į galvytės plonytę veną. Mano kantri mokytoja buvo skyriaus seselė Irena Bagdonienė. Jos dėka išmokau ir šią procedūrą. 1981 m. dalyvavau geriausios medicinos sesers konkurse ir laimėjau antrą vietą rajone. 1983 m. baigiau fizioterapijos medicinos seserų kursus Vilniuje ir pavadavau ligos ir atostogų metu medicinos seserį R. Genienę. Man darbas labai patiko. 1991 m. pradėjau dirbti ligoninės vyresniąja seserimi. Pirmos dienos buvo labai sunkios, nes prasidėjo etatų mažinimas. Buvo taip nemalonu rašyti įsakymą apie atleidimą iš darbo ir išlydėti gerus darbuotojus. Vyresnioji sesuo J. Armalienė mokėjo savo darbą dirbti labai gerai, sugebėjo gražiai kalbėti visom progom, mokėjo ir pabarti, ir paguosti. Aš į jos vietą labai bijojau eiti, buvau nedrąsi, nepasitikėjau savo sugebėjimais, bet mane vyriausiasis gydytojas V. Fokas prikalbino. Taip ir prabėgo penkeri metai. Per tą laiką įsigijau pirmą suaugusių stacionaro medicinos sesers kvalifikaciją, išmokau bendrauti su žmonėmis, tapau drąsesnė, gilinau žinias kursuose. Daug padėjo skyriaus vyresnioji sesuo B. Bukantienė ir medicinos sesuo V. Senkuvienė. Darbas fizioterapijos kabinete man labai patinka, žinias gilinu kursuose, konferencijose“.

Šiuo metu Varnių PSPC dirba 40 medicinos seserų, iš jų 9 turi pirmą kategoriją ir trys – antrą. Taip pat dirba trys medicinos felčeriai-vyr. bendruomenės slaugytojos: Pavandenė - Daiva Kašlienė, Drobūkščiuose - Regina Taurozevičienė, Janapolėje - Nijolė Každailienė.

Varnių ligoninės pastatas kapitališkai renovuotas, o poliklinikoje dar vyksta remontas. Tai vyr. gydytojo Sauliaus Kuzavo dėka atliekami renovacijos darbai.

Provizoriaus Antano Juzumo šeima. Varniuose dirbo 1940 – 1949 m. Palaidotas Varniuose

Kauno karo ligoninės sanitarijos puskarininkų mokyklos absolventas Feliksas Ubartas 1939 m. Varniuose dirbo 1939 – 1977 m.

Gydytojas Dovydas Kaplanas. Varniuose dirbo 1939-03-30 – 1941 m.

Gydytojas Konstantinas Urbonavičius su žmona akušere Eva. Dirbo Varniuose 1918 – 1927 metais

Gydytoja Monika Verbylaitė prie Varnių naujos ligoninės. Dirbo Varniuose 1952 – 1980 metais

Žemaitijos vaikai ir bajorai prisiminė protėvių tradicijas

Žilvinas RADAVIČIUS, Vilnius

Radavičių giminės suvažiavimo dalyviai

Sekmadienį, netoli Kražių esančioje ypač gražiai sutvarkytoje ir gėlėmis išpuoštoje Stanislovo Radavičiaus sodyboje, prasidėjo herbo „Rudnica“ Žemaitijos bajorų Radavičių giminės suvažiavimo pirmasis etapas. Renginyje dalyvavo daugiau nei keturiasdešimt šios giminės atstovų su vaikais iš Lietuvos, Lenkijos, Švedijos ir Portugalijos.

Apžiūrėję nuniokotus savo giminių dvarus Užgiryje, Pakėvėje, svečiai su liūdesiu

prisiminė vandalizmo aktą, kuomet buvo išniekinti Pakėvėje Teklės Radavičienės statytos bažnytėlės šventoriaus koplyčios kriptose palaidoti Radavičių-Šimkavičių giminės artimieji, o pati bažnytėlė ir jos aplinka išniekinta.

Kražių bažnyčioje pasimeldę už garbingus protėvius, suvažiavimo dalyviai aplankė bendro savo protėvio Boleslovo kapą Kražių kapinėse. Pastarasis Kražių skerdynių metu

1893 m. lapkričio 22 d. drauge su dešimtimis kitų bažnyčios gynėjų rizikuodamas savo gyvybe, laisve ir socialine padėtimi, stojo prieš kardais ir šautuvais ginkluotus kazokus ginti savo tikėjimo ir lietuviybės. Skerdynių metu kazokai jį stipriai sužalojo ir šautuvo durklu jam išdūrė akį. Šis Boleslovo Radavičiaus heroizmo faktas renginyje dalyvavusiems iš šios giminės kilusiam jaunimui priminė, kad reikia puoselėti pamatinių vertybių sistemą, o prireikus ginti brangią savo Tėvynę Lietuvą nepaisant asmeninių ambicijų ir interesų.

Renginio vedėjas Vilniaus Senamiesčio vidurinės mokyklos mokytojas Žilvinas Radavičius dokumentais įrodė, kad šios giminės bočiai gavo net dvi LDK didžiųjų kunigaikščių bei Lenkijos karalių Žygimanto Augusto ir Jono Kazimiero privilegijas dėl žemės mainų bei teismo pareigūno statuso skyrimo, o nūdienos Radavičiai aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje.

Besiilsintiems nuo mokslo Kražių apylinkėse ir kituose Žemaitijos regionuose gyvenantiems moksleiviams tai buvo puiki pamoka, kurios metu jiems buvo skiepijama patriotizmo dvasia, o sudarinėdami savo giminės genealogijos medį, jie pademonstravo savo pilietiškumą, nes pažindami savo protėvių

Jan'as Rodovičius pasakoja apie pagrindinę radijo stotį

istoriją jie geriau suvokia dabartį, o dabarties suvokimas suteikia puikias savo ateities suvokimo perspektyvas.

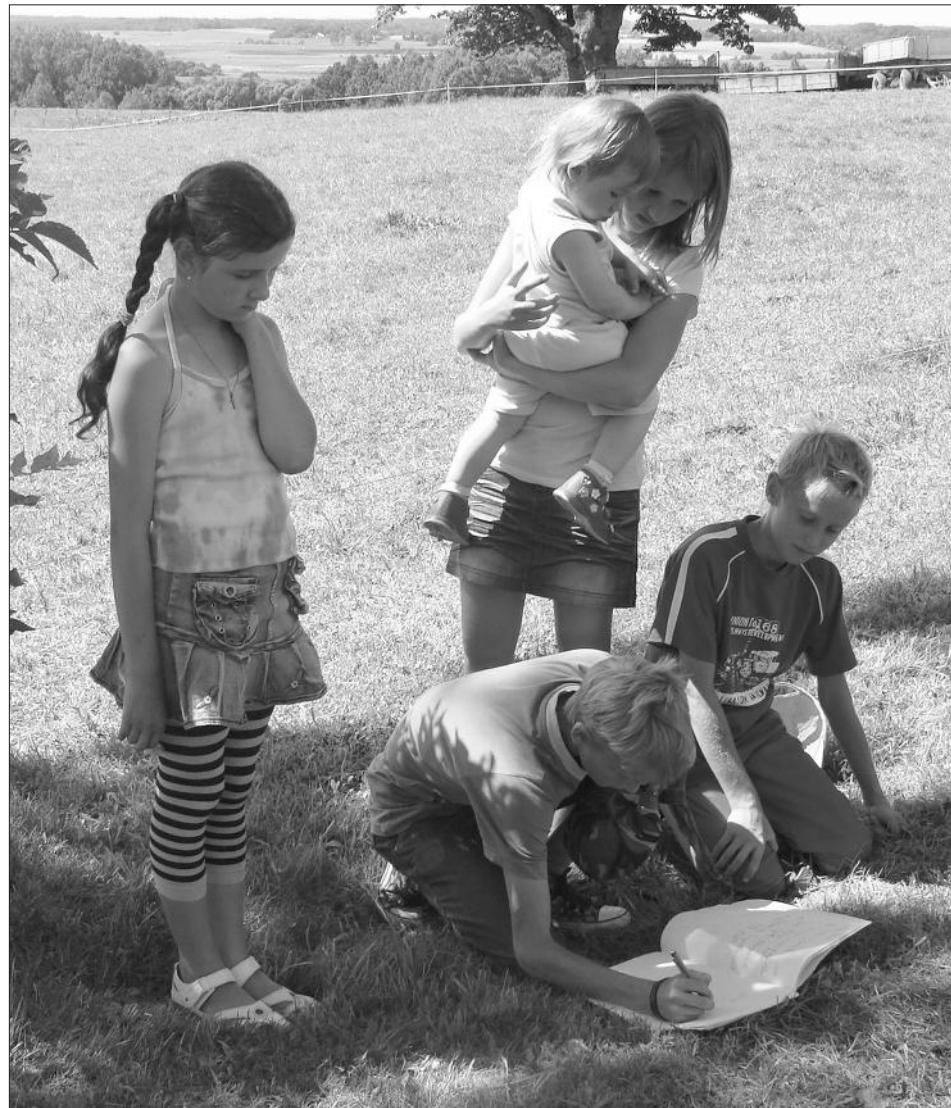
Šis suvažiavimas buvo svarbus ne tik moksleiviams, bet ir jų tėveliams. Daugelis, kurie vieni kitų nepažinojo, o suvažiavimo metu susipažinę, prižadėjo palaikyti abipusius ryšius bei prisidėti prie tolimesnių suvažiavimų organizavimo.

Antrąją giminės suvažiavimą buvo nutarta surengti 2010 m., vėliau šią tradiciją tęsime kas tris metus.

Ateityje į Radavičių giminės organizuojamus renginius stengsimės sukviesti ne tik iš Radavičių, bet ir iš kitų giminių kilusį jaunimą bei intelektualus.

Pasibaigus šiam renginiui, jo organizatoriai išvyko į Lenkiją ir iki rugpjūčio pradžios svarstys antrojo Radavičių giminės suvažiavimo etapo organizavimo klausimus. Planuojame šį suvažiavimą pratęsti šių metų spalio mėnesį Varšuvoje.

Palaikydami pilietiškumo bei patriotiškumo skatinimo jaunimo tarpe idėją, Vilniaus Senamiesčio vidurinėje mokykloje 2007-2008 mokslo metais suorganizavome aštuoniolika viešųjų renginių, laimėjome net du su pilietiškumo plėtra susijusius projektus. Panaši situacija yra Lenkijoje, kur Radavičiai moksleiviams pristato savo artimųjų konspiracinę veiklą hitlerinės okupacijos metu. 1940 m. pradžioje Stanislovas ir Vladislovas Radavičiai po savo namo pamatais Varšuvoje įkūrė požeminę radijo stotį, kuri veikė iki 1944 m. Šios radijo stoties darbuotojai palaikė pagrindinę veikiančios kariuomenės (Armia Krajowa) ryšius su Londone dirbusia Lenkijos vyriausybe. Ši radijo stotis buvo taip genialiai pastatyta, kad Vokietijos spec. tarnybos negalėjo jos surasti.

Žemaitijos vaikai piešia giminės genealogijos medį

Teklės Radavičienės statytos bažnytėlės griūvėsiai

Diskusijos, komentarai, nuomonės, problemos**LR Prezidentui****LR Seimo Pirmininkui****Seimo etikos ir procedūrų komisijai****Ministrui Pirmininkui**

Priimdami Lenko kortą Lietuvos piliečiai prisiekia Lenkijai ir atsisako Lietuvos Respublikos piliečio teisių ir pareigų

2008 m. kovo mėnesį Lenkijoje pradėjo veikti Lenko kortos (lenko liudijimo, pažymėjimo, kortelės, paso) įstatymas. Perskaičius visą įstatymą paaiškėja, kad tai yra įstatymas ne tiek dėl priklausymo lenkų tautai, kiek dėl lojalumo bei ištikimybės Lenkijai ir dėl buvusios Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės gyventojų tolimesnės polonizacijos, iš dalies neoficialiai atkūrinėjant II Rzeczpospolitą su okupuota bei aneksuota Rytų Lietuva, Vakarų Gudija ir Ukraina. Dėlto Lenko kortos negauna didesnė lenkų tautos dalis, gyvenanti Vakarų pasaulyje už Lenkijos ribų. Nors 15 Sovietų Sąjungos Respublikų seniai nėra, įstatymas taikomas atgalime data tik joms, teisėtai pripažįstant Lenkijos ir Sovietų Sąjungos okupaciją ir aneksiją. Bet iš šių visų buvusių „respublikų“ gyventojų net 6 įstatymo dalys reikalauja ne tiek lenkų kalbos, lenkų kilmės, kiek ištikimybės Lenkijai, todėl tiksliai lenkai kortos gali negauti, o įvairiausių tautybių Lenkijos rėmėjams ji gali būti suteikiama (toliau šie atvejai mūsų pabraukti). Įstatymas reikalauja:

1. Kultivuoti lenkų tradicijas ir papročius (2.1 str. 1d.);

2. Pasirašyti raštišką deklaraciją apie priklausymą lenkų tautai (2.1 str. 2 d.).

3. Įrodyti, kad mažiausiai vienas tėvų ar senelių arba prosenelių buvo lenkų tautybės arba turėjo Lenkijos pilietybę; to neturint, užtenka pateikti tos valstybės lenkų organizacijos pažymą, kad asmuo mažiausiai tris paskutiniuosius metus aktyviai palaikė lenkų kalbą ir kultūrą arba lenkų tautinę mažumą (2.1 str. 3 d.).

4. Lenkų konsulas atitinkamoje valstybėje atsisako išduoti Lenko kortą;

a) jeigu lenkas repatriavo iš Lenkijos Respublikos arba Lenkijos liaudies respublikos teritorijos 1944-1957 m. (19 str. 3 d.);

b) jeigu kelia pavojų Lenkijos Respublikos gynybai, saugumui arba viešajai tvarkai (19 str. 5 d.);

c) jeigu lenkas veikia arba veikė žalingai Lenkijos Respublikos pagrindiniams interesams (19 str. 6 d.).

5. Lenko korta išduodama tautinių atžvilgiu mišrių šeimų mažamečiams vaikams iki 16 metų, jeigu vienas iš tėvų turi Lenko kortą, o kitas tėvas raštiškai sutinka arba jis neturi tėvystės teisių (16 str. 2 d.).

Gavusieji Lenkijos kortą yra savotiški Lenkijos pavaldiniai. Lenko kortą išduoda, atima ir registruoja Lenkijos konsulas, kuriam priklauso Lenkijos piliečių reikalų tvarkymas (20-23 str.). Lenko kortos turėtojus administruoja Lenkų reikalų taryba rytuose: jos nariai gali būti tik pavyzdingi Lenkijos piliečiai (10 str. 2 d.), pusė jų privalo turėti aukštąjį teisinį išsilavinimą (10 str. 1 d.) ir visus juos skiria, prižiūri, prasikaltus prieš laiką (5 metų kadenciją) atleidžia ir išlaiko Lenkijos Respublikos Ministrų tarybos pirmininkas ir jo kanceliarija (9, 10 str). Laikraščio „Wprost“ duomenimis, 52 % lenkų nesutinka su pokario Lenkijos sienomis ir Vilnių, Lvovą laiko lenkų žemėmis.

Lenkijos Respublikos generalinis konsulas Stanislas Cignarovskis pranešė, kad per 3 mėnesius nuo kovo 29 d., konsulas spėjo patikrinti dokumentus, pabendrauti su Lietuvos Respublikos piliečiais ir išduoti daugiau kaip 220 Lenko kortų („Tygodnik Wilensczyzny“, 2008-06-28 – 07-02 priedas „Rota“ Nr. 497, p. 3). Tam reikalui specialiai įrengtos patalpos Lenkijos konsulate Šv. Jono g. 3 (įėjimas iš skvero pusės). Lenko kortos dokumentams greičiau rengti iš Lenkijos atsiųsti du jauni

konsulato darbuotojai, kurie seniai domėjosi rytinių lenkų reikalais ir iš daugelio kandidatų išlaikė sunkius egzaminus.

Lenko kortos įstatymas, procedūra ir tolimesnė veikla iš dalies pažeidžia Lietuvos Respublikos konstitucijos 3, 7, 8, 10, 14, 15, 17 straipsnius, „Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją“ (11 str. 3 d., 20, 21 str.), „Tautinėms ar etninėms, religinėms ir kalbinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių deklaraciją“ (2 str. 3 d., 4 str. 2 d., 8 str. 4 d.). Pagal Lenko kortos įstatymo 19 str. 6 d. šio dokumento, matyt, gali netekti Lietuvai lojalūs asmenys, kurie reikalauja įvertinti 1919-1939 m. Lenkijos įvykdytą rytinės Lietuvos dalies okupaciją ir Armijos kraujos genocidą toje teritorijoje, nutraukti jos prievartinę polonizaciją, Seinų krašto lietuvių diskriminaciją, panaikinti Lenkų rinkimų akcijos registraciją ir t.t.

2008-06-16 d. Vilniuje, Lenkijos ambasadoje, paminėta ne Gedulo ir vilties diena, taikių Lietuvos gyventojų tremtis, ne prisiminta SSRS įvykdyta Lietuvos okupacija, o pagerbta Lenkijos įvykdyta Lietuvos okupacija bei jos padariniai. Seimo narys V. Tomaševskis, Vilniaus rajono merė M. Rekst, S. Konarskio uždavinė mokyklos istorijos mokytoja M. Aronska, žurnalo reaktorius M. Mackevičius, V. Bajoraitis (ofic. Bojaraje), K. Karčiauskas ir kiti 64 Lietuvos Respublikos renkamosios ir vykdomosios valdžios, vietos savivaldos, viešųjų įstaigų vadovaujantys bei kiti pareigūnai ir piliečiai pasirašė ištikimybės Lenkijos aktą ir iš Lenkijos prezidento priėmė Lenko kortą, kuri Lenkijoje jiems suteiks įpareigojimų ir finansinių privilegijų.

Lenko korta iš dalies atstoja Lenkijos pasą ir iš dalies neteisėtai suteikia dvigubą pilietybę. Dėl to Lenko kortą gauna asmenys, kurie patys, jų tėvai ar seneliai gyvena Lenkijos okupuotoje Lietuvos dalyje ir turėjo Lenkijos pasą. Lietuvos pilietė Janina Gečevska Lenko kortos įteikimo iškilmėse Lenkijos prezidentui kalbėjo: „Noriu parodyti prezidentui, kad buvome Lenkijos piliečiai ir Lenko kortos įteikimas mums yra kaip ir pirmas žingsnis pripažįstant vyresniuosius žmones, „Vilnijoje gimusius prieš karą, Lenkijos piliečiais“ (K. Adomovič. Kartą Polaka wręczyl prezydent RP Lech Kaczyński. – Kurier Wileński, 2008-

06-17). Lenkijos prezidentas L. Kačinskis atsakė: „Baltąjį erelį ilgus metus nešiokite prie širdies. Šiandieną Lenkijos vyriausybė grąžina Jums dokumentą su erelio atvaizdu. Didžiukitės juo! Lenkija laukia Jūsų!“ (žr. „Delfi“). Lenkijos prezidentas pridėjo, kad Vilniaus žemėje jaučiasi kaip namie, kad čia lenkai gyvena nuo senelių ir prosenelių (kurie dažnai dar buvo lietuviai) ir jiems priklauso ypatinga III Respublikos pagarba.

Lenko korta vadinama „skolos grąžinimu keliems milijonams lenkų, pokario metais ne savo noru atsidūrusių už tėvynės ribų“, nors vietinių Tėvynė kaip tik yra čia, buvusiose etninėse lietuvių ir Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės žemėse. Bet to iki šiol nežino ar nepripažįsta net ilgaamžės istorinės Lietuvos sostinės. Vilniaus miesto istorijos mokytoja Marija Aronska padėjo už Lenko kortą sakiusi: „Tai yra simbolinis aktas, kuris liudija, kad ne mes išvažiavome iš Lenkijos, bet Lenkija buvo priversta mus palikti. Reikia prisiminti, kad man ir mano tėvams niekas Lenkijos pilietybės neatėmė“. Ši mokytoja lenkiškoje mokykloje istoriją dėstė daugiau kaip 50 metų ir slėpė, kad Lenkijos pilietybė okupuotų kraštų gyventojams buvo suteikta neteisėtai, pažeidžiant Lietuvos Respublikos Konstituciją, tarptautines konvencijas ir įstatymus. Šią mokytoją Lenkijos prezidentas ypač pagerbė, Lenko kortą įteikdamas pirmajai.

Pasirašydamas priesaiką Lenkijai, Seimo narys V. Tomaševskis atsisakė Lietuvos Respublikos seimo nario priesaikos:

„Prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai;

prisiekiu gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, saugotojos žemių vientisumą;

prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei“ (LR įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo, o tvarkos“ 5 str.).

Prašome panaikinti V. Tomaševskio Seimo nario mandatą ir teisiskai įvertinti kitus Lietuvos Respublikos valdininkus, tarnautojus, prisiekusius lojalumą kitai valstybei ir pažeidusius LR Konstitucijos 2,3, 7, 10, 14, 17 str.

„Vilnijos“ draugijos valdyba

Vaiva Radikaitė-Žukienė: Geopolitika „po prostu“

Kažkada kolega papasakojo girdėtą istoriją, kaip į autobusą įlipusi senyvo amžiaus moteriškė pasitiksino: „Czy to do Polski lentwarowej?“

Pasijuokėm kaip iš linksmo anekdoto ir tiek, vis karts nuo karto Vilniaus kraštą pavadindami šiuo juokingu pavadinimu. Deja, atrodo, juokėmės per anksti. Praėjus vos ne dvidešimčiai metų nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, vis dar neaišku, ar Lietuvoje tikrai viskas priklauso Lietuvai – jos istorija, atmintinos datos ir didvyriai. Kol Lietuvoje lietuviai kovoja tarpusavyje, pildami vieni ant kitų pamazgas ir badydami iesi špygomis, tokiu keistu būdu siekdami nustatyti, kurie iš tikrųjų yra tikresni patriotai, į pietryčius nuo Vilniaus tokiomis kvailystėmis niekas nekvaršina sau galvos. Ten palengva kuriama kita valstybė su kitomis šventėmis ir atributika.

Liepos pradžioje kai kuriems Vilniaus krašto gyventojams galėjo pasirodyti, kad jie pateko į laiko mašiną – Naujoje Vilnioje, Mostiškėse, Šumske ir kitose gyvenvietėse palei bažnyčią būriavosi lenkų ulonų pulkai, atvykę švęsti Vilniaus sukilimo metinių. Ulonai ne tik demonstravo jojimo įgūdžius bei tviskančius ginklus, bet ir su vietiniais gyventojais dainavo puikias ulonų dainas, ir „tai buvo geriausias įrodymas, kad istorija, menanti didvyriškus lenkų kario darbus ir grįžtanti tokiuose susitikimuose, iki šiol yra gyva ir reikalinga Vilnios gyventojams,“ – štai su tokiu degančiu patriotiniu entuziazmu apie ulonų koncertą Buivydyčiuose užbaigia laikraštis „Tygodnik Wilensczyzny“ (2008, Nr.29), neužmiršdamas pabrėžti, kad visur Vilniaus pulko ulonus gyventojai sutiko su

gėlėmis, o vyresnio amžiaus žmonės net ir ašarą nubraukė, žiūrėdami į puikiuosius karius (kokie matyti kino kronikose vaizdai, tiesa? Tik armija buvo kita).

Net dviejų numerių prirėmė minėtojo savaitraščio kultūriniam-patriotiniam priedui „Rota“, kad aprašytų tas nepaprastas grožybes, kurios vyko Vilniaus krašte iškart po Valstybės dienos. Visur puikiuosius ulonus sutiko vietinė valdžia: seniūnai, rajonų savivaldybių tarybų nariai ir įvairių organizacijų vadovai ir, be abejo, nenuilstantis seimūnas Valdemaras Tomaševskis.

Neįsivaizduoju, kokių baudžiauninkų reikia būti, kad galėtum nekreipti dėmesio į tai, kas jau daug metų vyksta Vilnijoje. Valstybės vyrų ramybė tiesiog pavydėtina: vardan mistinių strateginių tikslų pasiryžę lengva ranka atskirti pietryčių Lietuvą nuo likusios Lietuvos, o drįstantys prieštarauti nurašomi kaip pamišėliai donkichotai, nesuprantantys, kad Tėvynė yra tik manipuliacijų objektas, kurio dėka galima išpešti naudos derybose su „strateginiais partneriais“ – tiek tarptautinėje erdvėje, tiek ir savivaldybių koridoriuose.

Pavyzdžiui, užsienio reikalų ministrui, būtų gražu gatvių užrašai ne tik lietuvių kalba. Ar tikrai užsienio ministras buvo užsienyje? Norėtųsi, kad nurodytų valstybę, kuo artimesnę, kur gatvė užrašyta bent dviem kalbom – sakykim, vokiečių ir lenkų.

Kitam politikui, Valdemarui Tomaševskiui, kaip medus ant širdies yra bet koks Lietuvos papeikimas iš Lenkijos pusės. Pilni netiesos Lenkijos užsienio reikalų ministro R. Sikorskio žodžiai, nustebinę netgi daugelį lenkų, Lietuvos lenkų, anot Tomaševskio, buvo sutikti labai šiltai. „Ministras žinojo, ką sakė. Tai buvo

teisingi žodžiai,“ – teigė, Lietuvos rytu“ V. Tomaševskis. Atrodo, kad ministro „teisingų žodžių“ šaltinis irgi nėra paslaptis.

Tiesą pasakius, V. Tomaševskio ir R. Sikorskio santykiai nėra labai įdomu. Su tais ministrais taip jau būna: šiandien ministras, rytoj nebūtinai. Stebina kitkas: kaip žmogus, davęs priesaiką būti ištikimas Lietuvos valstybei ir jos interesams, tą priesaiką kur apsisukęs laužo? Juk „puikiųjų ulonų“ pasirodymo vienas iš pagrindinių iniciatorių ir globėjų buvo p. Tomaševskis ir lenkų rinkimų akcija. Įdomu ir kita: už kokius pinigus šios grožybės buvo organizuotos? Sprendžiant iš to, kad šiame „history-show“ dalyvavo pulkas savivaldybių tarybų narių ir lenkų, galima manyti, kad pinigų tam skyrė Šalčininkų, Švenčionių ir Vilniaus rajono savivaldybės.

Nesuprantama, kodėl už Lietuvos valstybės pinigų turi būti finansuojami tokie provokuojantys renginiai – renginiai, verčiantys lietuvius pasijusti tremtiniais savame krašte? O galbūt šios savivaldybės jau seniai turi antrą „kasą“, kurioje glaudžiasi „mažajai tėvynei“ iš „didžiosios“ siunčiami pinigai panašioms „imprezoms“? Kita vertus, ulonų pulkai atvyko į Lietuvą su pilna amunicija – kartais ir kitais gražiai blizgančiais ginklais. Nejau nebereikia jokio leidimo, norint įsivežti į mūsų šalį ne vieną dešimtį kardų, tegu ir skirtų paradui?

Nežinia, kam tarnauja ir Lietuvoje einantys lenkiški laikraščiai. Nesu perdėtai jautrus žmogus, bet paėmus lenkišką laikraštį, tiesiog fiziškai jaučiu, kaip iš jo smelkiasi neapykanta. Kai kurie iš jų, išaugę iš tarybinių „vėliavėlių“ ir liaupsinę savo laiku teisingą tarybinę tautinių mažumų politiką, dabar susiriesdami stengiasi visam pasauliui – o labiausiai turbūt

sau – įrodyti, kaip skriaudžiami yra Lietuvoje lenkai. Išties, vilku gimęs, į mišką žiūri – jau ko ko, bet demagogijos tarybinė žurnalistikos mokykla tikrai išmokė.

Kai rudenį buvo paskelbta apie steigiamą Žemaičių partiją, buvau viena iš tų, kuri kategoriškai atmetė tokią galimybę. Gan piktai kibau E.Skarbaliui į atlapus TV laidoje „Dviguba tiesa“, kaltindama jį galimu separatizmu ir noru atskirti Žemaitiją nuo Lietuvos. Teisingumo ministerija panašiais motyvais vadovaudamasi neįregistravo minėtosios partijos, tuo užkirsdama kelią jai dalyvauti būsimuose rinkimuose. Bet kažin ar buvau tokia teisi, kaip tada atrodė. Juk visai šalia mūsų sostinės jau ne pirmi metai veikia partijos, kurios su pasimėgavimu demonstruoja nepriklausomybę nuo Lietuvos valstybės, kuria savo naująją istoriją, sąmoningai sukeisdama vertybes bei prioritetus, - ir niekam nė motais. Gal išties Žemaičiai geriau negu Polska lentwarowa?

Pati blogiausia pasekmė mūsų dabarties istorijai yra ta, kad labai didelė dalis lietuvių nuomonę apie lenkus susidaro tik iš šitų pseudoistorinių paradų ir gėdingų straipsnių lenkiškoje spaudoje. Saujelė iš tariamo lenkiško patriotizmo uždariaujančių asmenų kenkia normaliems tarpusavio santykiams kaip į batą įkritęs akmenukas: eiti gali, bet labai jau erzina. Romėnų teisėje tiriant nusikaltimą, pirmiausia buvo ieškoma to, kam tas nusikaltimas galėtų būti naudingas. Kam galėtų būti naudinga nuolatinė tautinė įtampa Lietuvoje?

2008.07.29 10:50

Šaltinis: www.balsas.lt

Mažosios Lietuvos patriarcho atminimo ruduo

Vyduno draugijos nariai M. Jankaus 150 mečio minėjime

Atkelta iš 1 p.

Šeštadienį M. Jankaus pagerbimo išklmės prasidėjo Bitėnų kapinaitėse. Čia susirinko Pagėgių savivaldybės pedagogai, kultūros darbuotojai, savivaldybės vadovai, iš Klaipėdos atvažiavo Lietuvininkų bendrijos nariai. Į svečių tarpą dailiai įsirašė Bitėnuose stovyklaujantys Vydūno draugijos nariai. Aktorė Virginija Kochanskytė įtaigiai nužvelgė M. Jankaus nueitą kelia, susirinkusieji ant M. Jankaus kapo padėjo gėlių. Šioje vietoje žvilgsnis kliuvo už suskeldėjusiu laku padengto, prieš kelis dešimtmečius statyto, sutrūšusio M. Jankaus paminklo. Negi Pagėgių savivaldybė radusi lėšų ir rėmėjų renginiams ir parodoms šį itin svarbų akcentą pamiršo?

Muziejaus kiemelyje visuomenei buvo pristatyti vykusio moksleivių dailės plenero darbai bei Pagėgių švietimo skyriaus parengtas leidinys „Martynas Jankus-mokinių literatūros ir dailės kūriniuose, piešimo mokytojų šilutiskės Kristinos Blankaitės ir pagėgiškės Linos Amburcumian Mažosios Lietuvos paveikslu sode dirbo Šilutės ir Pagėgių mokyklų moksleiviai, kurie grafinėse ir tapybinėse improvizacijose ieškojo kūrybinio sprendimo M. Jankaus muziejuje saugomų knygų ženklui.

Į Sueigą susirinkusius svečius nustebino ir gerokai aptvarkytoje, buvusioje M. Jankaus daržinėje surengta

fotografu ir keliautojo Raimundo Puišio paroda. M. Jankaus atminties ženklų čia lyg ir nebuvo. Puikus kelių ir tolimųjų kraštų peizažai gal tik asocijavosi su kažkada įvykusia M. Jankaus kelione į Amerika.

Vos svečius talpinusioje muziejaus salėje pranešimą Martynas Jankus ir jo laikmetis skaitė istorikė dr. Silva Pocyte. Muziejaus direktorė L. Burzdžiuvienė susirinkusiems pristatė Seime veikusią parodą, kurios dėl ribotos M. Jankaus muziejaus ekspozicinės erdvės nepavyko visos eksponuoti Bitėnuose. Konferencijoje dalyvavo profesorius Domas Kaunas, dr. Arūnė Arbušauskaitė, dr. Vacys Bagdonavičius. Buvo pristatytas 2005 m. išleisto leidinio papildytas, jubiliejiniais metais skirtas leidinys „Senoji Rambynio vaidila“.

Leidėjų, muziejininkų ar politikų, iškilusių kultūros žmonių nesibodėjusių atvykti į M. Jankaus gimtadienį konferencijoje nebuvo. Nustebino, jog nedalyvavo net Šilutės muziejaus atstovai ilgą laiką puoselėję M. Jankaus atminimą, nesimatę nuolatinių sueigos svečių leidėjų Kęstučio Demerecko, Sauliaus Jokužio, Petro Kalibato, nebuvo profesorius Antano Tylos, Vytauto Juodkazio, nuolatinio idėjų generatoriaus Vytauto Gocento, dažno sueigų svečio - žurnalistų sąjungos pirmininko Dainiaus Radzevičiaus, evangelikų liuteronų vyskupo Mindaugo

Moksleivių dailės darbu plenero atidarymas

Sabačio, lietuvių išeivijos atstovų, nedalyvavo Klaipėdoje gyvenanti Martyno Jankaus vaikaitė Ieva Jankutė.

Ieva Jankutė savo nedalyvavimo priežastį išsakė trumpai: - Kvietimą gavau. Ačiū tiems, kas davė. Kodėl nedalyvavau? Mano senelis nepriklausė jokiai partijai. Jo partija visa gyvenimą buvo Lietuva. Mane stebina jo atminimo sutelkimas vienose partinėse rankose. Argi aš turiu tapti šios partijos politine iškaba? Jeigu Seimas ir vyriausybė nerado reikalo sudaryti šios datos paminėjimui Vyriausybės komisijos, apie kokį M. Jankaus atminimą mes kalbame.

Tikėkime, kad naujos prasmės jubiliejiniais M. Jankaus metais suteiks tarptautinė knygotyros konferencija „Martynas Jankus: tautinio atgimimo spauda ir spaudos veikėjai“ įvyksianti rugsėjo mėnesį.

Vakare į Mažosios Lietuvos paveikslų sodą įvyko plenero „Bitėnų brydė“ darbų pristatymas visuomenei. Šiemet darbus galerijai po atviru dangumi „Mažosios Lietuvos paveikslų sodas“ kūrė dailininkai iš Kauno. Plenero dalyvavo tapytojai Eugenijus Nalivaika, Aleksas Andriuskevičius, Violeta Juodzevičienė, Robertas Karalius ir Jovita Aukštikalnytė. Apie plenerą mintimis pasidalino grupės vadovas Lietuvos dailininkų sąjungos Kauno skyriaus pirmininkas, akvarelistas Eugenijus Nalivaika.

Diskusijos, komentarai, nuomonės, problemos

LR Ministrui pirmininkui G. Kirkilui

LR Krašto Apsaugos ministrui J. Olekui

LR Generaliniam prokurorui A. Valantinui

Valstybės Saugumo departamento generaliniam direktoriui P. Malakauskui

Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos pirmininkei E. Žiobienei

Žurnalistų etikos inspektoriui R. Gudaičiui

Dėl ižeidžiančio ir kurstytojiško Lenkijos įvykdytos rytinės Lietuvos dalies okupacijos garbinimo

2008 07 22 Vilnius

Laikraštis „Tygodnik Wilenszczyzn“ (2008-07-17 -23) rašo, kad prieš Lietuvos Valstybės dieną ir po jos (liepos 5 – 13 d.) įvyko Lenkijos kariuomenės paradas Vilniuje ir Vilniaus krašte. Lenkijos ulonai su Lenkijos okupacinės kariuomenės uniformomis, ginklais, atributais, dainomis Vilniaus, Šalčininkų, Švenčionių rajonuose ir Vilniaus mieste prie bažnyčių, mokyklų susitiko su gyventojais, lenkų organizacijomis, vietos valdžia, primindami 1919 – 1939 m. neteisėtą Lenkijos įvykdytą rytinės Lietuvos dalies okupaciją ir ją pagerbė.

Lenkijos kavalerija reprezentavo trijų Lenkijos pulkų tradicijas: 8 šaulių pulko, 16 didžialenkių pulko ir 13 Vilniaus ulonų pulko karių. Paradui vadovavo Lenkijos generolė E. Zavačka, Kujavo – Pamario vaivadystės maršalas P. Calbeckis (apmokėjęs 16 pulko išlaidas) ir Lietuvos Lenkų rinkimų akcijos pirmininkas V. Tamoševskis.

Ulonų parado tikslas buvo paminėti ir pagerbti Armijos krajos operaciją „Aušros vartai“, kurios metu bandyta „išvaduoti“ grįžusią istorinę Lietuvos sostinę Vilnių, AK mūšį prie Kriaučiūnų (Vilniaus r.), 13 Lenkijos Vilniaus ulonų įkūrimą bei veiklą, Lietuvos okupacijai vadovavusį Lenkijos maršalą J. Pilsudskį, gaivinti Lietuvos okupacijos mintis, skatinti balsuoti už Lenkų rinkimų akciją. Lenkijos kariai vietos valdžios, seniūnų, lenkų partijos aktyvistų buvo sutikti su gėlėmis ir dainomis, dalyvavo pamaldose bažnyčiose. Minėtas „Tygodnik Wilenszczyzn“ rašo, kad „istorija, primenantį lenkų kario didvyriškus

žygius, sugrįžtanti tokiuose susitikimuose, toliau yra gyva ir reikalinga Vilnijos gyventojams“ (priedas „Rota“, Nr. 500, p. 2) „Tarp vietinių gyventojų buvo tokių, kurių protėviai dalyvavo garbingose kovose (su Lietuvos kariuomene – paaiškinimas mūsų), o atmintis apie tai gyva jų širdyse ir perduodama naujoms kartoms“.

Minėtas paradas yra neleistinas pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 3, 7, 10, 14, 15, 16, 17, str., įstatymus, „Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos“ 11 str. 3 d., 20, 21, str., „Tautinėms ar etninėms, religinėms ir kalbinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių deklaracijos“ 2 str. 3 d., 4 str. 2 d., 8 str. 4 d.

Prašom:

1. Teisiškai įvertinti tautinės nesantaikos kurstyimą ir LR Konstitucijos 8, 25, 27 – 29 str., įstatymų nepaisymą.

2. Atsakyti, kas davė leidimą užsienio kariuomenės paradui su ginklais, vėliavomis ir kitais atributais demonstruoti trijose Respublikos savivaldybėse ir Vilniaus mieste.

3. Paaiškinti, kas apmokėjo daugelio minėtų renginių išlaidas ir kas išdavė leidimą kitamet visam 13- tam Lenkijos ulonų pulkui įjoti į Vilnių (N. Vilnią) paminėti 90 – asias Vilniaus ir Vilniaus rytinės dalies pagrobimo metines.

Priedas: minėtas laikraštis ir komisijos AK veiklai įvertinti išvados.

*Lietuvos Sąjūdžio tarybos vardu
pirmininkas R. Kupčinskas*

Užs. Nr. 751

Lenkų spaudos faksimilė

Sustabdytos fotomenininko Mindaugo Norkaus „Akimirkos“

Vytautas ŽEMAITIS, Trakai

Mindaugas Norkus parodos pristatymo fotostudijoje „Su Saule“ metu su Trakų seniūnė Kęstučiu Vilkausku ir studijos savinininke Saule Lementauskiene

Trakuose, Saulės Lementauskienės fotostudijoje „Su Saule“, atidaryta fotomenininko Mindaugo Norkaus portretų paroda „Akimirkos“, kur autorius šios studijos lankytojų ir fotografijos gerbėjų teismui yra pateikęs 24 fotoportretų lakštus. Juose dominuoja žymūs Lietuvos kultūros, meno bei dvasininkijos žmonių portretai.

Parodos autorius yra baigęs (1986 m.) Vilni-

aus technologijos technikumą ir turintis fototechniko specialybę. Jo diplominis darbas buvo apie žymų kompozitorių Konradą Kavecką, „Mūsų Maestro“.

Per dvidešimt metų dirbo kūrybinį darbą kino pasaulyje (LRT, Lietuvos kino studijoje, kino kompanijoje „Studija 200“, taip pat Trakų kultūros rūmuose).

Kaip parodos metu sakė pats fotografijų autorius M. Norkus, kasdien turėjau galimybę bendrauti su žymiais Lietuvos menininkais: Vytautu Žalakevičiumi, Algirdu Araminu bei kitais meno žmonėmis. Visada pašonėje turėjo (anot jo) gerą draugą – FOTOAPARATĄ ir fiksavo įvairius susitikimus, akimirkas kultūriniuose renginiuose, knygų mugėse, „Poezijos pavasarių“ metu.

Peržvelgęs sukauptą archyvą bei fotoverslininkės Saulės Lementauskienės ir gerų bičiulių paskatintas ryžosi nuotraukas sudėti į vieną „kuparą“ – ir štai žiūrovų, kritikų bei analitikų dėmesiiui išėjo paroda „Akimirkos“. Jose susitinkame su aktoriumi Donatu Banioniu, rašytojais Tomu Venclova, Mykolu Sluckiu, aktoriumi Regimantu Adomaičiu, dailininku Vytautu Kalinausku, monsinjorais Kazimieru Vasiliausku ir Vytautu Rūku, skulptoriumi Ipolitu Užkurniu, aktoriumi Laimonu Noreika, poetu Algimantu Baltakiu, rašytoja, publiciste ir menininke Jurgita Ivanauskaite bei kitais iškiliais Lietuvos favoritais. Deja, su kai kuriais jau niekada nesusitikime... Negailestingas laikas nenumaldomai daro savo. Tą juto ir pats portretų autorius Mindaugas.

M. Norkus yra kilęs iš intelektualų žmonių šeimos. Senelis Kazimieras Močiekus dirbo buhalteriu ir buvo vargonininkas, kompozitoriaus Stasio Naujalo mokiny. Taip pat buvo aistringas kolekcionierius – rinko pašto ženklus, laikraščius, knygas ir pan. Tėvas – Vincas Norkus – šalyje

gerai žinomas dailininkas, tapytojas, peizažistas. Mama – žurnalistė. Nors fotografija artimai siejasi su daile, tačiau peizažų fotografuoti nemėgstu, kur kas mieliau renkuosi portretinę fotografiją, portrete išvelgiu žmonių veido atspalvius, bruožus, - motyvavo fotografas Mindaugas Norkus.

Šiandien man džiugu, kad čia, Trakuose, mūsų studijoje, susirinko toks gausus garsių bei žymių Lietuvos intelektualų, pažįstamų meno ir kultūros veikėjų būrys, - juokaudama sakė parodos pristatymo metu fotostudijos savininė Saulė.

Parodos pristatymo metu autorių sveikino ir jam linkėjo naujų kūrybinių siekių Trakų seniūnas Kęstutis Vilkauskas, žurnalistė ir fotomenininkė Dana Buinickaitė – Zacharevičienė, rajone žinoma kineziterapeutė, Mindaugo žmona - Zita, vaikai, buvę kursiojai, bičiuliai, trakiečiai – fotomeno gerbėjai.

Pastabesni „Trakų žemės“ ir „Vorutos“ laikraščiai skaitytojai, taip pat „Vorutos“ leidyklos išleistuose pastarųjų metų kalendoriuose apie Trakų bažnyčią ir Trakus yra matę publikuotas ir Mindaugo nuotraukas. Jo nuotraukos publikuotos ir dokumentinėje knygoje „Monsinjoras Pranciškus Rūkas“.

„Ši paroda – tai tik kūdikio pradmena, kurio išnešiojimas manytės į dešimt dešimt metų“. Bet gyvenu kasdienybėje ir padrasintos mintys įkvepia naujiems kūrybiniamis pokyčiams, - „Akimirkų“ pristatyme motyvavo jo autorius Mindaugas Norkus.

Autoriaus nuotr.

Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Žolinės) atlydai Pivašiūnuose

2008 m. rugpjūčio 15–22 d.

Rugpjūčio 14 d., ketvirtadienis
18 val. atliktų išvakarė pamaldos

Rugpjūčio 15 d., penktadienis
ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ IŠKILMĖ (ŽOLINĖ), pagrindinė atlydų diena
Melsimės už Lietuvos žemdirbius

Rugpjūčio 16 d., šeštadienis
Rožinio maldos mylėtojų – „Gyvojo rožinio“ ir „Marijos legiono“ narių diena

Rugpjūčio 17 d., sekmadienis
Pivašiūnų parapijos diena
Melsimės už parapijas
12 val. šv. Mišiose teikiamas Sutvirtinimo sakramentas

Rugpjūčio 18 d., pirmadienis
Širvintų dekanato diena
Melsimės už šeimas, šeimos centrų darbuotojus

Rugpjūčio 19 d., antradienis
Kaišiadorių dekanato diena
Melsimės už ligonius ir „Caritas“ darbuotojus

Rugpjūčio 20 d., trečiadienis
Molety dekanato diena
Melsimės už dvasininkus ir vienolius bei melsimės pašaukimų į dvasinį luomą; melsimės, kad Dievo tarnas arkysys Teofilius Matulionis, Kaišiadorių vyskupas, būtų paskelbtas šventuoju

Rugpjūčio 21 d., ketvirtadienis
Stakliskų dekanato diena
Melsimės už vaikus ir jaunimą, jaunimo centrų darbuotojus

Rugpjūčio 22 d., penktadienis
Švč. M. Marijos Karalienės minėjimas, padėkos už patirtas malones ir Elektrėnų dekanato diena
Melsimės už mokytojus ir visus pedagogus, Katechetikos centrų darbuotojus
12 val. atliktų užbaigos pamaldos

Pivašiūnų Marijos paveikslų vainikavimo 20 metų jubiliejus!

Prieš 20 metų, 1988 m., nuo senų laikų garsus Dievo Motinos su Kūdikiu paveikslas vainikuotas popiežiaus Jono Pauliaus II palaimintomis kardėnėmis, jam suteiktas Nulidusiųjų paguodos titulas.

PAMALDŲ LAIKAS ATLYDŲ METU:
Šv. Mišios – 10, 12 ir 18 val.
Švč. Sakramento adoracija, kalbamas rožinis nuo 11 iki 12 val.

www.pivasiunai.lt

Apsilankykite akių ligų klinikoje

Norime pristatyti nevalstybinę gydymo įstaigą – UAB „Lirema“ Akių ligų kliniką. Čia dirba aukštos kvalifikacijos gydytojai oftalmologai ir atliekamos mikrochirurginės akių operacijos. Įstaiga įsikūrusi Vilniuje, neseniai atidarytas filialas Klaipėdoje. Klinika privati, aprūpinta modernia chirurgine bei diagnostine įranga. Veiklą pradėjo prieš penkerius metus, per visą jos istoriją apsilankė daugiau nei 10000 pacientų.

UAB „Lirema“ Akių ligų klinikai vadovauja gydytoja - oftalmologė mikrochirurgė Lilija Socevičienė. Čia dirba gydytojos - Lina Socevičienė, Laura Bagdonaitė ir Vilija Tolutienė. Konsultuoja bei operuoja vaikų akių gydytojas Jūratis Žukauskas, gydytojas Andrius Ruzgys. Įstaigos gydytojai gilina savo žinias ir praktinius įgūdžius Lietuvos bei užsienio konferencijose, universitetinėse klinikose. Gydydami ligonius taiko pažangiausius gydymo metodus.

Cia atliekamos kataraktos, regėjimo korekcijos, žvairumo, vokų plastinės, šalto miežio ir vokų auglių pašalinimo operacijos. Labiausiai paplitusi akių liga tarp vyresnio amžiaus žmonių – katarakta, kuria sergant rega vis silpsta, kol visiškai apankama. Ji gali būti gydoma tik chirurginiu būdu. Kuo anksčiau kreipiamasi į gydytojus, tuo greičiau ir geresnių pooperacinių rezultatų galima tikėtis. Už šią operaciją ligoniui mokėti nereikia – įstaiga sudariusi sutartį su teritorine ligonių kasa, kuri ir apmoka už suteikiamas paslaugas. Tačiau pacientas turi pasirinkti ir nusipirkti dirbtinį lęšiuką, geresnes operacines medžiagas, kurių nekompensuoja ligonių kasos. Tai pacientui kainuoja 650 litų. Vis dažniau atliekamos regėjimo korekcijos operacijos, po kurių žmogui nereikia nešioti akinų ar kontaktinių lęšių. Už visas kitas, išskyrus kataraktą, pacientai moka patys. Galima mokėti išsimokėtinai.

Kreipiantis reikia registruotis telefonu - Vilniuje (8~5) 2159595, Klaipėdoje (8~46) 459545. Pirminės gydytojo konsultacijos kainą 90 Lt. Pensininkams ir neįgaliesiems teikiama nuolaida - paslaugos kainą 60 Lt. Atvykstant pas gydytoją siuntimas neprivalomas. Esant medicininėms indikacijoms, pačioje klinikoje išrašys nedarbingumo pažymėjimą ar kompensuojamus vaistus akių ligoms gydyti.

UAB „Lirema“ informacija

„Voruta“ parduodama

K110 Vilnius, Geležinkelio g. 16
K145 Vilnius, Konstitucijos pr. 12
K190 Vilnius, Gedimino pr. 7
K200 Vilnius, Gedimino pr. 13
K26 Vilnius, Sodų g. 22
K44 Vilnius, J. Lelevely g. 2
K45 Vilnius, Gedimino pr. 19
K48 Vilnius, Gedimino pr. 2
K5 Vilnius, Sodų g. 22
K6 Vilnius, Gedimino pr. 44
K7 Vilnius, Gedimino pr. 31
K78 Trakai, Vytauto g. 90
K8 Vilnius, Gynėjų g. 1
K85 Trakai, Vytauto g. 37
K9 Grigiškės Kovo 11-osios g. 25a
K91 Vilnius, Geležinkelio g. 4
K369 Klaipėda, Taikos pr. 101
K236 Kaunas, Laisvės al./Ožėskienės g.
K466 Panevėžys, Savanorių g. 5
K558 Šiauliai, Tilžės g. 109
K436 Marijampolė, Stoties g. 2
K400 Alytus, Jotvingių g. 10

Trakų žemė
Trakų rajono laikraštis „Trakų žemė“ priima reklamą, skelbimus, pranešimus, sveikinimus, užuojautas.

Kreiptis tel./faks...:
8 528 55331
8 528 512 66
mob. 8 605 19302
arba el. paštu trakuzeme@voruta.lt
voruta@voruta.lt,
Naujoji g. 16, Trakai

Voruta Visos prekių ženklų teisės saugomos 9 771392 067018	Prenumeratos indeksas 0135	Redakcinė kolegija: Dr. Arūnas Bubnys, dr. Kazimieras Garšva, Vytautas Gocentas, archit. Dainora Juchnevičiūtė – Vaivadienė, dr. Viktoras Jencius, dr. Napoleonas Kitkauskas, dr. Kęstutis Petrulis, Gediminas Paviržis, dr. Antanas Tyla, akad. prof. habil. dr. Zigmantas Zinkevičius, Juozas Vercinkevičius (vyriausiasis redaktorius).	Ieva Jankutė, Lietuva Tadas Stomma, JAV Marija Remienė, JAV Bronius Saplys, Kanada Spaudos radijo ir televizijos rėmimo fondas Vilniaus krašto lietuvių sąjunga išvijojo Laiškams: „Voruta“, Naujoji g. 16, LT-21111 Trakai, LIETUVA. Tel. faksas: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66 El. paštas: vorutosfondas@voruta.lt, voruta@voruta.lt Interneto svetainė: http://www.voruta.lt Redakcija: Rasa Jūnevičiūtė (red. pavaduotoja), Aleksandras Adamkavičius, Martynas Buivys, Albina Trečiokienė, Auksė Kekytė, Birutė Žemaitaitė, Juozas Vercinkevičius
© Voruta 2008. Visa medžiaga (rašiniai) pateikta laikraštyje „Voruta“ yra VŠĮ „Vorutos“ fondas (įmonės kodas 181392738) nuosavybė. Laikraštį ar jo straipsnius kopijuoti ir platinti be raštiško sutikimo draudžiama.		© Voruta, 2008. Leidžiamas nuo 1989 m. spalio 24 d. Devyniolikieji leidimo metai. Rengėjas (leidėjas) – VŠĮ „Vorutos“ fondas, įmonės kodas 181392738. Direktoriė Aušra Virvičienė. Adresas: Naujoji g. 16, Trakai. Laikraštis išleina kas antrą šeštadienį. Apimtis – 4 sp. l. Rinko ir maketavo „Vorutos“ leidykla. Redakcijos adresas: Naujoji g. 16, Trakai, tel./faks.: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66, mob. (8 605) 19 302 Vyriausiasis redaktorius Juozas Vercinkevičius, el. p. redaktorius@voruta.lt Spausdino AB „Spauda“, Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius. Tiražas 1200 egz.	